

**UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET NIKŠIĆ**

DANIJELA TOMIĆ

ZNAČAJ I ULOGA PEDAGOGA U MUZIČKIM ŠKOLAMA U CRNOJ GORI

MASTER RAD

**NIKŠIĆ,
2024**

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET NIKŠIĆ

ZNAČAJ I ULOGA PEDAGOGA U MUZIČKIM ŠKOLAMA U CRNOJ GORI
MASTER RAD

Mentorka: doc. dr Jovana Marojević

Studentkinja: Danijela Tomić

Studijski program: Pedagogija

Br. indeksa: 16/23

Nikšić,

2024

PODACI I INFORMACIJE O MAGISTRANTKINJI

Ime i prezime: Danijela Tomić

Datum i mjesto rođenja: 20. 2. 1989, Podgorica

Naziv završenog osnovnog studijskog programa i godina završetka studija: Studijski program za pedagogiju, 2010.

INFORMACIJE O MASTER RADU

Naziv master studija: Studijski program za pedagogiju

Naslov rada: *Značaj i uloga pedagoga u muzičkim školama u Crnoj Gori*

Fakultet: Filozofski fakultet, Nikšić

UDK, OCJENA I ODBRANA MASTER RADA

Datum prijave master rada:

Datum sjednice Vijeća na kojoj je prihvaćena tema: 12. 3. 2024. godine

Mentor: doc. dr Jovana Marojević

Komisija za ocjenu rada: doc. dr Jovana Marojević, prof. dr Tatjana Novović i doc. dr Milica Jelić

Komisija za odbranu rada: doc. dr Jovana Marojević, prof. dr Tatjana Novović i doc. dr Milica Jelić

Datum odbrane:

Univerzitet Crne Gore
Filozofski fakultet, Nikšić

IZJAVA O AUTORSTVU

Kandidat: Danijela Tomić

Na osnovu člana 22 Zakona o akademskom integritetu, ja, dolje potpisana,

IZJAVLJUJEM

Pod punom krivičnom i materijalnom odgovornošću da je master rad pod nazivom *Značaj i uloga pedagoga u muzičkim školama u Crnoj Gori* moje originalno djelo.

Nikšić, 2024.

Potpis studenta
Danijela Tomić

SAŽETAK

Postojanje muzičkih škola u Crnoj Gori ima tradiciju dugu devet decenija. Kroz istorijski razvoj razvijale su se i otvarale nove muzičke škole širom Crne Gore tako da danas postoji ukupno 14 muzičkih škola za osnovno i srednje umjetničko obrazovanje.

U muzičkim školama do 2018. godine nastavni proces planiraju i realizuju isključivo nastavnici u saradnji sa upravama škola. Aktom o sistematizaciji radnih mjesta 2017. godine prvi put je sistematizovano, a 2018. angažovano lice na radnom mjestu školskog pedagoga u JU Umjetničkoj školi za muziku i balet „Vasa Pavić” u Podgorici. U istom periodu dešava se reforma muzičkog obrazovanja kao izmjena pedagoške dokumentacije za muzičke škole, te je sve jasnije ukazana neophodnost prisutnosti školskog pedagoga u muzičkim školama.

Predmet ovog istraživanja je ispitati značaj i ulogu školskog pedagoga u procesu organizacije vaspitno-obrazovnog rada, pružanja podrške učenicima i nastavnicima, saradnji sa roditeljima, lokalnom zajednicom i ostalima iz oblasti njegovog djelovanja.

Rad je podijeljen na tri dijela. Prvi dio čini teorijski okvir, odnosno, teorijsko utemeljenje date problematike. Drugi dio rada odnosi se na metodološki okvir, odnosno, na istraživanje kojim pokušavamo doći do saznanja da li, prema stavovima nastavnika muzičkih škola, podrška koju pruža pedagog u vaspitno-obrazovnom radu doprinosi unapređenju njihovog rada. Treći dio se odnosi na interpretaciju i diskusiju rezultata dobijenih istraživanjem.

Cilj ovog istraživanja jeste da se ispita i ukaže na značaj i ulogu školskog pedagoga u muzičkim školama, prema stavovima nastavnika muzičkih škola koje imaju pedagoga i onih koje u školama nemaju pedagoga.

Ova tema je nova i nedovoljno istražena u sistemu obrazovanja Crne Gore, tako da dobijeni rezultati mogu biti dobra inicijalna tačka za buduća istraživanja koja bi se bavila značajem i neophodnošću angažovanja i ostalih stručnih saradnika u muzičkim školama a ne samo pedagoga. Takođe, rezultati mogu poslužiti kao ideja za izvjesne promjene u sistemu muzičkog obrazovanja u Crnoj Gori.

Ključne riječi: muzička škola, pedagog, učenik, muzičko obrazovanje, Crna Gora.

SUMMARY

The existence of music schools in Montenegro has a tradition spanning nine decades. Through historical development, new music schools have been established across Montenegro, and today there are a total of 14 music schools for primary and secondary artistic education. Until 2018, the teaching process in music schools was planned and implemented exclusively by teachers in collaboration with school administrations. In 2017, a job classification act for the first time included the position of school pedagogue, and in 2018, a pedagogue was employed at the "Vasa Pavić" School of Music and Ballet in Podgorica. During this period, reforms in music education took place, including changes in pedagogical documentation for music schools, making the need for a school pedagogue in music schools increasingly evident.

The subject of this research is to examine the importance and role of the school pedagogue in organizing the educational process, providing support to students and teachers, and collaborating with parents, the local community, and others involved in their field of work.

The paper is divided into three parts. The first part provides a theoretical framework, or the theoretical foundation of the given issue. The second part relates to the methodological framework, i.e., the research through which we aim to determine whether, according to the opinions of music school teachers, the support provided by the pedagogue in the educational process contributes to the improvement of their work. The third part addresses the interpretation and discussion of the research results. The aim of this research is to examine and highlight the importance and role of the school pedagogue in music schools, according to the views of teachers in music schools that have a pedagogue and those that do not.

This topic is new and insufficiently explored in the Montenegrin education system, so the results obtained may serve as a good starting point for future research on the importance and necessity of engaging other professional associates in music schools, not just pedagogues. Additionally, the results could serve as a basis for potential changes in the system of music education in Montenegro.

Keywords: music school, pedagogue, student, music education, Montenegro

Sadržaj

UVOD	4
1. TEORIJSKI OKVIR RADA	6
1.1. Razvoj muzičkih škola u Crnoj Gori	6
1.2. Način organizacije vaspitno-obrazovnog rada u muzičkoj školi	7
1.3. Područja rada školskog pedagoga	11
1.4. Uloga i značaj školskog pedagoga u muzičkoj školi	12
1.5. Prikaz rezultata srodnih istraživanja	15
2. METODOLOŠKI DIO ISTRAŽIVANJA	17
2.1. Predmet i problem istraživanja	17
2.2. Cilj i zadaci istraživanja	17
2.3. Hipoteze istraživanja	18
2.4. Varijable istraživanja	19
2.5. Značaj i karakter istraživanja	19
2.6. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja	20
2.7. Populacija i uzorak istraživanja	20
3. PRIKAZ I INTERPRETACIJA DOBIJENIH REZULTATA ISTRAŽIVANJA	21
3.1. Prikaz i interpretacija stavova nastavnika	21
3.1.1. Prikaz rezultata istraživanja u školama koje nemaju zaposlenog školskog pedagoga	21
3.1.2. Prikaz rezultata istraživanja u školama koje imaju zaposlenog školskog pedagoga	39
3.2. Prikaz stavova nadzornika za muzičko obrazovanje	58
3.3. Diskusija o dobijenim rezultatima istraživanja	59
ZAKLJUČAK I PREPORUKE	63
LITERATURA	65
PRILOZI	68

UVOD

Muzičko obrazovanje predstavlja sastavni dio obrazovanja djece još od najranijeg uzrasta. Muzičke škole omogućavaju temeljno obrazovanje, učenje vještine sviranja instrumenta, razvoj kreativnosti i socio-emocionalnih vještina kod djece, a iznad svega razvijaju ljubav prema muzici. Da bi se ostvario svestran razvoj ličnosti učenika neophodno je da u školama budu zaposleni kompetentni stručnjaci, muzički pedagozi koji će kontinuiranim radom podsticati učenike da napreduju.

Obrazovanje je dinamičan i živ proces, a svaki učenik individualno sa svojim mogućnostima i potencijalima, te je u tom procesu i nastavnicima potrebna pomoć u pronalaženju najboljeg načina za rad sa učenikom koji će podstaći njegov razvoj. U tome nastavnicima mogu pomoći školski pedagozi. Iz razgovora sa direktorima muzičkih škola saznajemo da problem predstavlja to što mnoge muzičke škole u Crnoj Gori nemaju školske pedagoge, a ostale ih imaju tek posljednjih nekoliko godina.

Imajući u vidu značaj rada školskog pedagoga sa jedne strane, a sa druge nedovoljnu zastupljenost istog u muzičkim školama, ova tema se čini veoma aktuelnom i korisnom. Reforme u obrazovanju, potreba za boljom, fleksibilnijom, metodički kvalitetnijom organizacijom cjelokupnog nastavnog procesa, ukazali su na neophodnost angažovanja stručnog lica. Zahvaljujući svom obrazovanju, ovo lice će pružiti neophodna pedagoška znanja i podršku učenicima i nastavnicima za kvalitetniju i uspješniju organizaciju cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa. Naime, u toku 2017. godine, prvi put je u muzičkoj školi, sistematizovano radno mjesto školskog pedagoga, da bi u februaru 2018. godine, stručno lice bilo angažovano na tom radnom mjestu. U muzičkim školama do 2018. godine nastavnu aktivnost realizuju nastavnici stručne grupe predmeta i nastavnici instrumenata u saradnji sa upravama škola.

S obzirom na to da je ova tema nova i nedovoljno istražena, rezultati do kojih će se doći doprinijeće boljem razumijevanju ove tematike. Istraživanje može trasirati put budućim istraživanjima koja bi utvrdila da li postoji neophodnost angažovanja i ostalih stručnih saradnika u muzičkim školama. Pored toga, dobijeni rezultati mogu pokrenuti interesovanje za izvjesnim promjenama u programima rada na muzičkim akademijama u kojima bi trebalo veću pažnju posvetiti pedagogiji i praktičnoj pripremi budućih nastavnika za rad u školi. S obzirom na to da se, prema saznanjima, ova problematika prvi put aktuelizuje u našoj državi, a istraživanjem će se

obuhvatiti sve muzičke škole u Crnoj Gori, dobijeni rezultati će biti relevantni i dobra osnova za dalja istraživanja.

Istraživanjem će se obuhvatiti zaposleni nastavnici u svih 14 muzičkih škola koliko postoji u Crnoj Gori i to: Škola za osnovno muzičko i baletsko obrazovanje, Ulcinj; Škola za osnovno muzičko obrazovanje „Petar II Petrović Njegoš”, Bar; Muzička škola, Tivat; ŠOSMO „Vida Matjan”, Škola za muzičko obrazovanje, Budva; Osnovna muzička škola, Herceg Novi; Škola za osnovno muzičko obrazovanje „Savo Popović”, Cetinje; Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić”, Podgorica, Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara”, Muzička škola „Dara Čokorilo”, Nikšić; Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Kolašin; Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Bijelo Polje; Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Berane; Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Pljevlja. Uzorak istraživanja će biti ukupno 100 nastavnika (50 nastavnika iz škola koje imaju pedagoga i 50 nastavnika iz škola koje nemaju pedagoga) i jedna nadzornica za muzičko obrazovanje iz Zavoda za školstvo.

1. TEORIJSKI OKVIR RADA

1.1. Razvoj muzičkih škola u Crnoj Gori

Razvoj muzičkog obrazovanja u Crnoj Gori datira još od XIX vijeka, dok je prva muzička škola na Cetinju otvorena 1923. godine. Kako navodi Marinković u časopisu Komuna (2023) ova škola nije bila dugog vijeka, tek poslije okončanja Drugog svjetskog rata počeo je intenzivniji razvoj muzičkog školstva osnivanjem muzičkih škola na Cetinju (1946), u Kotoru (1947) i u Podgorici (1947). Nakon toga otvaraju se druge veće muzičke škole u Crnoj Gori.

„Iz potrebe da se obezbijedi nastavni kadar i izvođači umjetničke muzike, na Cetinju je 1949. godine osnovana Srednja muzička škola, koja je 1951. godine prešla u Kotor, a odatle u Titograd (Podgoricu) 1958. gdje se zadržala do danas” (<https://www.montenegrina.net/>).

Muzička škola u Bijelom Polju je otvorena 1961. godine. Tek šesnaest godina nakon otvaranja kotorske škole, otvaraju se još tri škole na primorju: 1963. godine u Baru, godinu dana kasnije u Tivtu, a 1966. godine u Budvi. Škola za osnovno muzičko obrazovanje u Kolašinu počinje sa radom 1979. godine. Prva privatna muzička škola u Crnoj Gori, „Andre Navara”, osnovana je 1992. u Podgorici. Ulcinj je posljednji grad u kojem se otvara škola, 1995. godine. Kao jedan od razloga kasnijeg razvoja muzičkog obrazovanja i otvaranja muzičkih škola jesu nepovoljne društvenopolitičke prilike i težak život u tadašnjoj Crnoj Gori. Sa promjenom tih prilika dolazi i do razvoja muzičkih škola postepeno širom naše zemlje. Osnivanjem srednjih muzičkih škola stvarao se temelj za školovanje budućeg nastavnog kadra. „Crna Gora, postojbina gusala, narodnih epičara, Njegoša, poslije oslobođenja kreće u osvajanje muzičkog obrazovanja otvaranjem škola sa svim pratećim mukama oko dobijanja nastavnog kadra” (Jerkov, 1999: 7). O razvoju muzičkih škola u Crnoj Gori ne postoji zvanična literatura osim informacija dobijenih iz Ljetopisa ustanova i u razgovoru sa zaposlenima.

Zvanični nastavni plan i program škola za osnovno muzičko obrazovanje usvojen je u Titogradu 1970. godine i bio je na snazi sve do 2018. godine kada se prvi put, nakon skoro pola vijeka, desila reforma osnovnog muzičkog obrazovanja. Prvobitnim nastavnim planom i programom definisano je da učenici u osnovnu muzičku školu kreću sa navršениh sedam godina, pohađajući takozvani pripremni razred u prvom polugodištu, nakon čega se odlučuju za instrument koji će svirati i njega izučavaju u narednih šest razreda (Nastavni plan i program škola

za osnovno muzičko obrazovanje: 1970). Reformom muzičkog obrazovanja 2018. godine dešavaju se bitne promjene u osnovnom muzičkom obrazovanju koje od tada traje devet godina, paralelno sa devetogodišnjom redovnom osnovnom školom.

1.2. Način organizacije vaspitno-obrazovnog rada u muzičkoj školi

Organizacija vaspitno-obrazovnog rada u muzičkim školama predstavlja najbitniji segment rada muzičkih škola. Pored individualne nastave u školi se organizuju časovi grupe nastave opšteobrazovne grupe predmeta, grupe nastave stručno-teorijske grupe predmeta i grupnog muziciranja. Učenici su raspoređeni u odjeljenja, s tim da se odjeljenja dijele u manje grupe učenika i na taj način se realizuje nastava stručno-teorijske grupe predmeta. Ono što je posebno specifično jesu časovi individualne nastave. Učenici koji pohađaju nastavu kod jednog nastavnika čine klasu tog nastavnika. Individualna nastava mijenja uloge nastavnika i učenika u smislu da oni postaju tim koji zajedničkim snagama radi na ostvarivanju postavljenih vaspitno-obrazovnih ciljeva. Organizacija nastave podrazumijeva pridržavanje didaktičkih principa i to su, kako navodi Požgaj (1950), zahtjevi koji važe za svaki predmet. Kako Požgaj navodi, nastava treba da odgaja djecu u smislu da pomaže razvoju mišljenja kod djece, da usavršava njihova opažanja, obogaćuje njihova iskustva, razvija pažnju i pamćenje kod djece. Vaspitno shvaćena muzička nastava pored navedenog kod djece „razvija sposobnost muzikalnog slušanja i estetskog zapažanja, ostvaruje muzičke doživljaje, obogaćuje čuvstveni život učenika” (Požgaj, 1950: 7). Požgaj takođe ističe da nastava mora da bude očigledna i da podrazumijeva svjesnost i aktivnost učenika u toku nastave, a ne samo pasivno posmatranje i slušanje nastavnika (Požgaj, 1950: 8). U nastavi se moraju poštovati principi sistematičnosti i postupnosti, a nastava mora biti pristupačna i odgovarati razvojnem nivou djeteta. I Radićeva u knjizi „Uvod u metodiku nastave solfeđa” ističe važnost poštovanja didaktičkih principa u nastavnom procesu (1997). Nastava ne bi trebalo samo da proširuje učenika znanja iz određenih oblasti već i da svestrano i harmonično razvija intelekt učenika, formira ispravan odnos prema školskim obavezama, da razvije humane odnose prema drugima i na taj način učenik postane bitan dio društvenog života mladih ljudi (Radićeva, 1997).

Kako Joksimović navodi „mnogi teoretičari i praktičari raspravljaju o tome da li umjetnost treba da bude centralna stvar u učenju i obrazovanju” (2009: 50). Suština obrazovanja je zapravo

da podstakne razvoj individualnih osobina svakog učenika pojedinačno, a da ga u tom procesu pripremi za život i rad u društvu kojem pripada. „Iako se pretpostavlja da je nastavni plan i program pojedinih školskih predmeta prilagođen opštim zajedničkim osobinama, karakterističnim za psihofizički razvoj učenika određene starosti, ipak postoje manje ili više izražene individualne razlike koje nastavnik treba da poznaje i ima u vidu u kontaktu sa svojim učenicima” (Radičeva, 1997: 10). U grupnoj nastavi prilagođavanje rada se vrši tako što nastavnik prilagođava nastavu prema mogućnostima većine učenika u grupi, uz dodatnu pomoć učenicima koji zaostaju i dodatnu podršku onima koji su sposobniji. Za razliku od grupne, u individualnoj nastavi nastavnik mora da poznaje psihofizičke sposobnosti svih učenika iz svoje klase, njihov karakter i mogućnosti, i u zavisnosti od toga odabere metodu koja će na najbolji način podstaći razvoj njihovih sposobnosti.

Zakonom o osnovnom vaspitanju i obrazovanju Crne Gore (2017) definisano je da u osnovnoj muzičkoj školi postoje devetogodišnji, šestogodišnji i trogodišnji obrazovni programi koje učenici mogu izučavati. Za upis u osnovnu i srednju muzičku školu neophodno je da učenici polože prijemni ispit i ispune uslove propisane Zakonom. Devetogodišnji programi počinju paralelno sa redovnom osnovnom školom kada dijete napuni šest godina. Izuzetno od toga može početi sa sedam godina i tada će pohađati direktni drugi razred. Devetogodišnji programi su: klavir, gitara, violina, violončelo, harmonika, flauta, saksofon, truba, trombon i klarinet. Učenici u prvom razredu pohađaju samo nastavu solfeđa tzv. muzička početnica. Nastavu solfeđa i hora učenici pohađaju u grupama, u skladu sa Zakonom. Od drugog razreda učenici počinju sa nastavom instrumenta koji biraju na osnovu sopstvenih želja i afiniteta. Od četvrtog razreda učenici pored nastave solfeđa i instrumenta počinju sa nastavom hora ili orkestra u zavisnosti od instrumenta koji sviraju. Časovi solfeđa i hora, odnosno orkestra, traju 45 minuta, dok časovi instrumenta traju 30 minuta do sedmog razreda, dok u sedmom, osmom i devetom razredu čas instrumenta traje 45 minuta. Sve predmete učenici pohađaju dva puta sedmično. Šestogodišnji programi počinju sa završenih devet godina života učenika. Šestogodišnji programi su: balet, tambura i udaraljke. Časove baleta učenici pohađaju dva puta sedmično u trajanju od po 45 minuta. Časovi solfeđa traju 45 minuta, dva puta sedmično za učenike smjera udaraljke i tambura, dok časovi instrumenta do četvrtog razreda traju 30 minuta, a od četvrtog razreda 45 minuta. Trogodišnji obrazovni programi su: solo pjevanje, viola i kontrabas i počinju sa završenih 12 godina života učenika. Učenici pohađaju časove instrumenta, orkestra/hora i solfeđa od početka školovanja dva puta sedmično u trajanju od 45 minuta (<https://www.gov.me/clanak/osnovno-muzicko-obrazovanje>).

Ranije je u Crnoj Gori postojalo sedmogodišnje muzičko obrazovanje, koje je obuhvatalo pripremni razred i šest redovnih razreda. U pripremnom razredu se prvih pola godine izučavao samo solfeđo, dok se instrument uvodio tek u drugom polugodištu (Nastavni plan i program škola za osnovno muzičko obrazovanje: 1970). I danas, značajan broj godina nakon reforme koja je uvela devet razreda muzičkog obrazovanja, postoje snažne inicijative za vraćanje „starog” sedmogodišnjeg obrazovanja. Naglašava se problem nezrelosti djece koja pohađaju nekoliko prvih razreda škole, što nepotrebno opterećuje sve – nastavnike, roditelje i, prije svega, djecu.

U mnogim evropskim zemljama, završetak niže muzičke škole predstavlja standardni korak ka upisu u srednju muzičku školu, dok u drugim sistemima, kao što su američki, prijem u srednje muzičke škole zavisi od individualnih sposobnosti učenika, a ne nužno od završenog prethodnog muzičkog obrazovanja.

U Crnoj Gori da bi se učenici upisali u srednju muzičku školu neophodno je da polože prijemni ispit nakon što se raspiše konkurs za upis od strane Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija (Zakon o srednjem stručnom obrazovanju: 2021). Uslov za upis u srednju školu je završena redovna osnovna škola i položen prijemni ispit (Pravilnik o vrednovanju kriterijuma za upis učenika u stručnu školu: 2018). Završena osnovna muzička škola nije neophodna da bi se učenik upisao u srednju muzičku školu. U srednjoj školi učenici imaju dio opšteobrazovnih predmeta koji je isti za sve srednje škole i dio stručnih predmeta koji zavisi od smjera koji je učenik upisao. U srednjoj muzičkoj školi učenici mogu upisati smjer muzički saradnik, muzički izvođač i baletski igrač. Srednja muzička škola traje četiri godine.

U radu sa učenicima u muzičkoj školi nastavnici prilagođavaju izbor metoda rada specifičnostima predmeta koji predaju, kao i mogućnostima učenika sa kojima rade. Pored klasičnih metoda izlaganja nastavnika, dijaloške metode, metode čitanja i pisanja, u nastavi stručnih muzičkih predmeta, konkretno solfeđa, koriste se specifične metode prilagođene predmetu. Radićeva navodi „funkcionalne metode u nastavi solfeđa, intervalske i kombinovane metode” (1997: 13). „Funkcionalne metode, izgrađuju muzičko-slušne predstave o tonskim visinama, intervalima i akordima kao elementima određenih melodijskih ili harmonskih organizacija, formirajući pritom funkcionalni način muzičkog razmišljanja. Intervalske metode, kao polazni tonski element postavljaju interval, oslobođen lestvične pripadnosti, a samim tim i

funkcionalnosti. Kombinovane metode predstavljaju spoj intervalske i funkcionalne metode uz napomenu da nije u pitanju samo prosto formalno spajanje elemenata jedne i druge metode, već osmišljena i metodski opravdana kombinacija” (Radičeva, 1997: 13, 14). Na časovima individualne nastave nastavnici najčešće koriste dijalošku metodu, metodu divergentnog (stvaralačkog) učenja i metodu praktičnog (smisaonog) učenja.

Pored specifičnosti u organizaciji nastave, muzičke škole su specifične i u dijelu pedagoške dokumentacije (Pravilnik o obliku i načinu vođenja pedagoške evidencije i sadržini javnih isprava: u daljem tekstu Pravilnik). Učenici osnovne škole su raspoređeni u odjeljenja i upisani u odjeljenske knjige u kojima se vodi evidencija o njihovim ocjenama, saradnji sa roditeljima, izostancima i časovima solfeđa. Časovi individualne nastave se evidentiraju u posebnim dnevnicima za individualnu nastavu. U tim dnevnicima evidenciju vodi predmetni profesor za svakog učenika pojedinačno, prateći njegov rad i postignuća iz časa u čas, uz evidentiranje saradnje sa roditeljima. Pored toga, u dnevnicima individualne nastave predmetni profesori evidentiraju održane časove dopunske i dodatne nastave, nastupe i takmičenja učenika, kao i izostanke. Za nastavu orkestra i hora postoje posebni dnevници grupnog muziciranja u kojima se upisuju časovi, evidentira prisutnost učenika na časovima, kao i nastupi i takmičenja učenika u grupnom muziciranju. Na kraju svakog razreda, prema Pravilniku, učenici dobijaju svjedočanstvo kao potvrdu da su završili razred. Za učenike srednje škole evidencija se vodi u odjeljenskim knjigama koja je ista kao u svim srednjim stručnim školama osim časova individualne nastave i grupnog muziciranja koji se upisuju u dnevničke prilagođene tom tipu nastave.

Učenici muzičkih škola su u obavezi da, u skladu sa Obrazovnim programom, najmanje dva puta godišnje imaju javne nastupe u vidu internih ili javnih časova, učešća na koncertima škole ili nastupima u saradnji sa lokalnom zajednicom. Ono što je takođe karakteristično za muzičke škole jeste veliki broj takmičenja, kako regionalnih, tako i međunarodnih na kojima učestvuje veliki broj učenika.

1.3. Područja rada školskog pedagoga

Školski pedagog je jedna od osoba koja umnogome utiče na kompletnu organizaciju vaspitno-obrazovnog rada u školi. Postoji širok spektar aktivnosti kojima se bavi školski pedagog a u kojima je njegova uloga veoma bitna. Definisana područja rada pedagoga predstavljaju samo okvirnu podjelu oblasti kojima se pedagog bavi. U praksi je broj aktivnosti znatno veći. Kako se navodi u Programu rada stručnih službi u školskim i predškolskim ustanovama (2008) područja rada školskog pedagoga su sledeća:

- planiranje, programiranje i organizacija obrazovnog i vaspitnog rada;
- realizacija obrazovnog i vaspitnog procesa;
- evaluacija obrazovnog i vaspitnog procesa;
- profesionalni razvoj nastavnika/ca;
- podrška učenicima/ama;
- učešće roditelja u obrazovno-vaspitnom procesu;
- saradnja sa institucijama od značaja za obrazovni i vaspitni rad;
- etos škole;
- ostali poslovi.

Definisana područja predstavljaju ključne segmente rada pedagoga u školi, pri tom svaki od njih doprinosi unapređenju kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada ustanove. „Školski pedagozi kao dio stručnih timova i kao pojedinci, imaju zadatak da u svim segmentima školskog života i rada daju svoj doprinos poboljšanju stanja” (Damjanović, 2013: 106). Područja rada školskog pedagoga se ne ograničavaju samo na navedena, u svakodnevnom radu obim poslova je znatno širi, što zavisi od specifičnosti ustanove u kojoj je zaposlen. Ono što je činjenica jeste da je ključna uloga i zadatak pedagoga da svojim radom kontinuirano doprinosi boljem funkcionisanju škole kroz stalnu saradnju i koordinaciju između učenika, roditelja, nastavnika i uprave škole. Takođe, od pedagoga se očekuje i stalna saradnja sa lokalnom zajednicom, institucijama od značaja i drugim vaspitno-obrazovnim ustanovama kako bi se održao kontinuitet u radu i pratila postignuća i novine u svim oblastima od značaja za potpun razvoj ličnosti učenika. Iako postoje formalno definisana područja rada pedagoga, u svom radu često je u situaciji da se bavi i pitanjima organizacije vannastavnih aktivnosti, podrške učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama,

učešće u različitim školskim projektima i timovima, radnim i fokus grupama i mnogim drugim aktivnostima. S obzirom na to da je svaka ustanova specifična po svojim strukturama učenika, ali i postavljenim ciljevima rada, neophodno je da školski pedagog bude spreman da se prilagodi različitim potrebama i na taj način doprinese unapređenju kvaliteta obrazovanja u cjelini, kako u ustanovi, tako i šire.

1.4. Uloga i značaj školskog pedagoga u muzičkoj školi

U sistemu obrazovanja umjetničke škole su dugo bile prepoznate kao dio vaspitno-obrazovne mreže koja njeguje i razvija talente, pritom imajući svoj način rada prilagođen potrebama učenika koji pohađaju ove škole. Reformom obrazovanja muzičkih škola ukazuje se potreba za promjenom načina rada i organizacije, a samim tim i potrebom postojanja školskog pedagoga kao važnog segmenta vaspitno-obrazovnog rada u umjetničkim školama. Stoga se od 2017. godine u Aktu o sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta u Umjetničkoj školi za muziku i balet „Vasa Pavić” prvi put pojavljuje školski pedagog u strukturi zaposlenih u muzičkim školama. Sva područja rada školskog pedagoga se prožimaju kroz svakodnevne aktivnosti u radu ovih škola.

„Kako su planiranje i programiranje pripremne aktivnosti, pretpostavka svakog ozbiljnijeg posla” (Jurić, 2004: 49) jasno je da je uloga pedagoga u ovom području rada višestruka i podrazumijeva učešće u izradi godišnjeg plana rada ustanove kao i programa razvoja ustanove, ali i ostalih planova u školi. U dijelu izrade godišnjih planova rada nastavnika pedagog ima savjetodavnu ulogu u pružanju pomoći i podrške. „Školski pedagog ne učestvuje u izradi planova rada predmetnih nastavnika, ali u okviru svojih programskih sadržaja ima obavezu da pravi uvid u te planove, da ih komentariše sa pedagoško-didaktičko-metodičke strane i da u saradnji sa nastavnicima daje doprinos kvalitetnijem planiranju” (Damjanović, 2013).

U muzičkim školama, pedagog pruža pomoć i podršku u planiranju i organizaciji nastave koja je prilagođena specifičnim potrebama učenika u zavisnosti od njihovih talenata i sposobnosti. U ovoj oblasti rada pedagog pruža pomoć nastavnicima u izradi planova koji povezuju muzičke sadržaje sa opšteobrazovnim ciljevima, na taj način se kroz nastavu razvijaju ne samo muzičke veštine, već i opšteobrazovne kompetencije učenika.

Za realizaciju nastavnog procesa uloga pedagoga je od višestrukog značaja s obzirom na to da su u muzičkim školama zastupljeni različiti oblici nastave. U okviru ovog područja rada

„školski pedagog pruža pomoć nastavnicima u kreiranju nastavnog procesa kao procesa učenja” (Program rada stručnih službi u školskim i predškolskim ustanovama, 2008: 13; u daljem tekstu Program). Za grupnu nastavu pedagog ima važnu ulogu u struktuiranju grupa i organizaciji časova za te grupe, s obzirom na to da se prema Obrazovnim programima odjeljenja u muzičkim školama, zbog specifičnosti rada dijele na manje grupe. Za realizaciju časova individualne nastave pedagog pruža nastavnicima pomoć u odabiru metoda rada za svakog učenika pojedinačno kako bi se što više stimulirao razvoj učeničkih potencijala i talenata i postigao svestran razvoj ličnosti učenika. Pružanje podrške nastavnicima prilikom pisanja priprema u smislu prilagođavanja metoda rada specifičnim potrebama učenika i nastave, bitan je segment rada školskog pedagoga. U muzičkim školama nastavnicima je od posebnog značaja podrška koju im pedagog pruža prilikom izbora metoda rada kao i izbora i izrade različitih alata za evaluaciju postignuća učenika.

Osim pomoći u procesu pripreme i realizacije nastave uloga pedagoga je od posebnog značaja kada je u pitanju profesionalni razvoj nastavnika. U okviru područja profesionalnog razvoja nastavnika „školski pedagog kao koordinator profesionalnog razvoja na nivou škole, vodi tim za profesionalni razvoj, i obavlja aktivnosti u okviru uloge” (Program, 2008: 14). U muzičkim školama se pored redovne organizacije stručnih i opšte pedagoških seminara redovno organizuju master klasovi, majstorske radionice eminentnih stručnjaka iz oblasti muzičke umjetnosti iz zemalja regiona i šire. Pedagog organizuje seminare i inicira njihovu organizaciju, što doprinosi kontinuiranom stručnom usavršavanju zaposlenih.

Jedan od važnijih segmenata rada školskog pedagoga odnosi se na podršku koju pruža učenicima. „Saradnjom sa učenicima pedagog neposredno doprinosi uspostavljanju povoljne pedagoške klime u školi, što je jedan od zadataka rada školskog pedagoga” (Damjanović, 2013: 150). Damjanović u knjizi *Rad školskog pedagoga* navodi da razgovor učenika sa pedagogom podrazumijeva razgovor, ali i niz vaspitnih aktivnosti pri čemu se znatan dio vremena posvećuje savjetovanju kroz razgovor (2013). Pored individualnih razgovora u školi se često organizuju grupni razgovori, razgovori sa odjeljenjem, kao i različiti tipovi radionica. Specifičnost rada pedagoga u muzičkoj školi odnosi se na pružanje psihološke podrške učenicima koji su često, zbog velikog broja javnih nastupa, pod tremom i imaju potrebu za dodatnom podrškom.

Neizostavan dio rada školskog pedagoga je i saradnja sa roditeljima i institucijama od značaja za vaspitno-obrazovni rad škole. Saradnja sa roditeljima se odvija kroz individualne, ali i grupne razgovore. Individualni razgovori su dio svakodnevnice u radu pedagoga i mogu biti organizovani

s ciljem pružanja podrške u cilju prevazilaženja problema i nalaženja rješenja koje je u najboljem interesu djeteta. „Dobra strana ovog načina rada je u tome što razgovori treba da budu otvoreni i mogu da traju onoliko vremena koliko je potrebno da bi se sagovornici razumjeli i dogovorili o daljim mjerama šta treba preduzeti u školi i porodici” (Damjanović, 2013: 192). Pedagog ima svoju ulogu i u dijelu organizacije roditeljskih sastanaka i sastanaka Savjeta roditelja na kojima može, u zavisnosti od potreba, prisustvovati. Saradnja sa roditeljima često dovodi do proširivanja saradnje na lokalnu zajednicu i uključivanje institucija iz lokalne zajednice u organizaciju školskih aktivnosti. Ovaj način uvezanosti saradnje često se dešava u muzičkim školama na način da roditelji samostalno ili kroz institucije u kojima su zaposleni pružaju pomoć i podršku u organizaciji kulturnih i javnih aktivnosti u školi. U saradnji sa institucijama od značaja često se realizuju raznovrsni projekti, koncerti, takmičenja i druge aktivnosti za koje je nerijetko pedagog koordinator. „Školski pedagog ima programsku obavezu da sarađuje sa svim institucijama koje mogu doprinijeti unapređenju vaspitno-obrazovnog rada u školi” (Damjanović, 2013: 213).

Obaveza školskog pedagoga je i učešće u izgradnji etosa ustanove organizujući aktivnosti koje kod učenika podstiču dodatnu želju i volju za učešćem u različitim kulturnim aktivnostima i na taj način pružajući doprinos zajednici. Zajedničkim aktivnostima pedagoga, učenika i nastavnika doprinosi se aktivnoj izgradnji pozitivne klime u školi i etosa ustanove kroz promociju kulturnih i umjetničkih aktivnosti, a na taj način njegujući i promovisući značaj muzičke umjetnosti. „Školski pedagog doprinosi da odnosi u kolektivu budu zasnovani na povjerenju, poštovanju i prihvatanju, gdje ličnim primjerom favorizuje partnerstvo, razmjenu mišljenja i interaktivnu saradnju” (Program, 2008: 16).

Navedena područja rada školskog pedagoga predstavljaju samo dio aktivnosti u koje je pedagog uključen. U svakodnevnom radu poslovi pedagoga često obuhvataju mnogo šire obaveze i poslove u zavisnosti od područja djelovanja i specifičnosti rada institucije u kojoj je zaposlen.

1.5. Prikaz rezultata srodnih istraživanja

Na osnovu pregleda dostupnih istraživanja može se konstatovati da ne postoji dovoljan broj istraživanja koja se bave ulogama i značajem rada školskog pedagoga u muzičkim školama. Dostupna istraživanja se uglavnom baziraju na ulogama i aktivnostima pedagoga u osnovnim i srednjim školama.

Pojedini autori ističu važnost savjetodavnog rada školskog pedagoga u oblasti oblikovanja adekvatne fizičke i socijalne okoline pri čemu je neophodan saradnički odnos svih članova kolektiva škole, porodice i šire zajednice kako bi se kreiralo podsticajno okruženje za svestran razvoj ličnosti učenika (Zuković, 2017). Zuković navodi značajnu ulogu stručnog saradnika u školskoj savjetodavnoj službi kroz savjetovanje u užem smislu, konsultovanje i koordinisanje. Kroz savjetovanje u užem smislu pruža se pomoć i podrška pojedinim učenicima, manjoj grupi učenika ili odjeljenju. Ono obuhvata pružanje podrške i pomoći u rješavanju problema sa kojima se pojedinci susreću u procesu učenja i rada, kao i ličnih i školskih problema i izazova. Konsultovanje podrazumijeva saradnju stručne službe sa roditeljima, nastavnicima i upravom škole i pružanje pomoći i podrške u cilju što bolje i kvalitetnije organizacije nastavnog procesa i rješavanja problema i izazova kako bi što uspješnije organizovali cjelokupni vaspitno-obrazovni rad. Procesom koordinisanja stručna služba preuzima inicijativu i podsticaj za organizaciju različitih aktivnosti kojima će se podsticati svestran razvoj ličnosti učenika. Ove aktivnosti se realizuju kroz formiranje različitih timova i iniciranje projekata kojima se unapređuje cjelokupni vaspitni rad.

Savjetodavni rad školskog pedagoga se reflektuje i kroz pružanje pomoći i podrške nastavnicima u procesu planiranja i programiranja nastavnog rada (Habib, 2014). Pedagog nastavnicima daje napomene, sugestije i savjete za izradu i korekciju godišnjih planova rada. Pored toga, ističe se uloga pedagoga u procesu evaluacije nastave kroz posjete časovima na kojima se prate i analiziraju različiti elementi časa uz davanje savjeta za eventualno unapređenje nastavnog procesa. Stručni saradnici mogu da realizuju relevantna i kvalitetna istraživanja u školama čiji bi rezultati mogli dovesti do rješavanja problema u školi, a ujedno postati primjer dobre prakse drugim školama (Maksić, 2018). Kao jedan od razloga nedostatka metodičkih kompetencija nastavnika, u istraživanju koje su uradile Bogunović i Stanišić (2013), navodi se nedovoljno razvijena svijest o značaju metodičkih pitanja nastave. Za nastavnike u muzičkim školama, prioritet su stručnost i

znanje iz oblasti koju predaju, a ne znanje kako da to prenesu i vještine koje su za to potrebne. Kao jedan od uzroka za ovakve stavove navodi se inicijalno obrazovanje nastavnika u kojem nije u dovoljnoj mjeri ili nije uopšte zastupljeno metodičko osposobljavanje za vaspitno-obrazovni rad u školi. Nastavniku je prepušteno da sam osmišljava na koji način će podučavati učenike. Milić (2022) u svom istraživanju ističe da nastavnik u muzičkoj školi mora biti fleksibilan, otvoren za promjene i prepoznavanje individualnih karakteristika svakog učenika, i u skladu sa tim prilagođavati i kombinovati metode i tehnike rada na času. U individualnoj nastavi ostvaruje se više bliskosti, poverenja i podrške između učenika i nastavnika nego što je to slučaj u razrednoj nastavi, te je i tu od važnosti saradnja sa stručnim saradnikom kako bi se pronašao najprihvatljiviji model i pristup koji odgovara učeniku. I Bogunović (2006) ističe važnost saradnje školskog pedagoga i nastavnika, jer za razliku od osnovne škole u muzičkoj školi dominira individualni oblik rada u kome centralnu ulogu ima nastavnik i odlučujući uticaj na početak učenja i tok daljeg napredovanja. Štaviše, sistem obrazovanja i nastavne aktivnosti treba da doprinose sticanju različitih osposobljenosti i osobina učenika. Po Matijeviću (2008), to je mnogo važnije od glave pune informacija. Iz tog razloga, uloga pedagoga je i da radi na osnaživanju nastavnika za adekvatan izbor metodičkih pristupa u nastavi, primjenu odgovarajućih tehnika i postupaka ocjenjivanja učenika i praćenja individualnog napredovanja (Spasenović, Hebib, 2010). Pojedini autori (Skopljak, Mihajlović, Kovačević, 2020) naglašavaju da pedagozi imaju autonomiju da kreiraju vlastiti plan i program rada u skladu sa specifičnim potrebama i mogućnostima škole, te odlikama godišnjeg plana i programa rada škole. Iz nove koncepcije škole i nastave proizlazi i posebno značajna uloga pedagoga kao diseminatora didaktičkih inovacija. Kao što nastavnik mora stalno da uči, to još više važi za pedagoga koji je pokretač i nosilac učenja i usavršavanja nastavnika u školi (Vilotijević, Maričić, Starijaš, 2014). U istraživanju na temu „Stručni saradnici u glazbenim školama u Republici Hrvatskoj” zaključuje se da diskriminacija muzičkih škola u vidu broja zaposlenih stručnih saradnika mora prestati, kao i da se u školama mora povećati broj stručnih saradnika s ciljem razvoja i unapređnja pedagoške prakse, osavremenjivanja nastavnog procesa, pružanja savjetodavne pomoći učenicima, uvođenja inovacija i razvoja područja kojima se stručni saradnici bave (Sokol, 2019).

2. METODOLOŠKI DIO ISTRAŽIVANJA

2.1. Predmet i problem istraživanja

U Crnoj Gori trenutno postoji 14 muzičkih škola od kojih samo njih sedam ima zaposlenog školskog pedagoga. Uzimajući u obzir ovu činjenicu nameće se potreba da se pitanje važnosti školskog pedagoga u muzičkoj školi aktuelizuje i ukaže na važnost i značaj angažovanja stručnih saradnika. Imajući u vidu značaj rada školskog pedagoga sa jedne strane, a sa druge njegovu nedovoljnu zastupljenost u muzičkim školama, ova tema se čini veoma aktuelnom i korisnom. Reforme u obrazovanju, potreba za boljom, fleksibilnijom, metodički kvalitetnijom organizacijom cjelokupnog nastavnog procesa, ukazuju na neophodnost angažovanja stručnog lica. Zahvaljujući svom obrazovanju, ovo lice će pružiti neophodna pedagoška znanja i podršku učenicima i nastavnicima za kvalitetniju i uspješniju organizaciju cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa. S obzirom na navedeno, predmet istraživanja glasi: Ispitati značaj i ulogu školskog pedagoga u procesu organizacije vaspitno-obrazovnog rada, pružanja podrške učenicima i nastavnicima, saradnji sa roditeljima, lokalnom zajednicom i ostalim oblastima iz njegovog djelovanja.

Problem istraživanja se može definisati kao identifikacija razlika u načinu rada i organizacije vaspitno-obrazovnog procesa u muzičkim školama koje imaju školskog pedagoga i onih koje pedagoga nemaju. Ispitivaće se stavovi nastavnika u kojoj mjeri im je značajna podrška koju im pedagog pruža u radu i upoređivati sa stavovima nastavnika koji u svom radu nemaju podršku stručnog saradnika. Takođe, istraživanjem će se ispitivati i stavovi nadzornika Zavoda za školstvo Crne Gore za oblast muzičkog vaspitanja.

2.2. Cilj i zadaci istraživanja

Kako navode Bandur i Potkonjak u *Metodologiji pedagogije*, cilj naučnih istraživanja je uvijek da se dođe do odgovora na postavljeni problem istraživanja, te da se razradi ono što je predmet istraživanja (1999). Samim tim cilj ovog istraživanja jeste ispitati i ukazati na značaj i ulogu školskog pedagoga u muzičkim školama, prema stavovima nastavnika muzičkih škola koje imaju pedagoga i onih koji u školama nemaju pedagoga. Definisani cilj ostvariće se realizacijom istraživačkih zadataka, i to:

- Utvrditi značaj podrške koju pedagog pruža u procesu razvoja kompetencija nastavnika za ostvarivanje postavljenih vaspitno-obrazovnih ciljeva, prema stavovima nastavnika muzičkih škola koje imaju pedagoga i onih koji u školama nemaju pedagoga;
- Utvrditi u kojoj mjeri je značajna podrška pedagoga u procesu organizacije nastave prema stavovima nastavnika muzičkih škola koje imaju pedagoga i onih koji u školama nemaju pedagoga;
- Ispitati važnost podrške pedagoga u procesu vođenja pedagoške dokumentacije prema stavovima nastavnika muzičkih škola koje imaju pedagoga i onih koji u školama nemaju pedagoga;
- Utvrditi u kojoj mjeri je uloga pedagoga važna za organizaciju različitih školskih aktivnosti prema stavovima nastavnika muzičkih škola koje imaju pedagoga i onih koji u školama nemaju pedagoga;
- Napraviti uporednu analizu dobijenih odgovora o iskustvima nastavnika u školama koje imaju pedagoga sa školama koje nemaju školskog pedagoga;
- Ispitati stavove nadzornih službi Zavoda za školstvo Crne Gore o važnosti školskog pedagoga u muzičkim školama.

2.3. Hipoteze istraživanja

Hipoteze istraživanja predstavljaju moguće ili očekivane rezultate istraživanja date u odnosu na postavljene istraživačke zadatke. Postavljanje hipoteza se temelji na postojećoj literaturi, rezultatima dosadašnjih istraživanja, ali i na ličnom iskustvu istraživača. U skladu sa prethodno postavljenim ciljem i zadacima istraživanja definišemo hipoteze na sledeći način:

Glavna hipoteza:

Pretpostavlja se da, prema stavovima nastavnika muzičkih škola, podrška koju pruža školski pedagog u cilju realizacije kvalitetnog vaspitno-obrazovnog rada u muzičkim školama unapređuje njihov vaspitno-obrazovni rad;

Na osnovu postavljenih zadataka definisane su posebne (pomoćne) istraživačke hipoteze:

- Pretpostavlja se da, prema stavovima nastavnika muzičkih škola, podrška koju pedagog pruža nastavnicima u procesu razvoja kompetencija za ostvarivanje postavljenih vaspitno-obrazovnih ciljeva doprinosi unapređenju njihovih kompetencija;
- Pretpostavlja se da je, prema stavovima nastavnika muzičkih škola, podrška pedagoga u procesu organizacije nastave nastavnicima evidentna (ispitanici navode konkretne aktivnosti pedagoga kojima se pruža podrška nastavnicima u organizaciji nastave);

- Pretpostavlja se da je, prema stavovima nastavnika muzičkih škola, podrška pedagoga u procesu vođenja pedagoške dokumentacije evidentna (ispitanici navode konkretne aktivnosti pedagoga u procesu podrške nastavnicima u vođenju pedagoške dokumentacije);
- Pretpostavlja se da, prema stavovima nastavnika muzičkih škola, uloga pedagoga u procesu organizovanja različitih školskih aktivnosti doprinosi njihovoj boljoj i kvalitetnijoj organizaciji;
- Pretpostavlja se da je, prema stavovima nastavnika muzičkih škola, organizacija cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa u školama u kojima je angažovan školski pedagog kvalitetnija i efikasnija (planiranje i programiranje vaspitno-obrazovnog procesa, saradnja sa roditeljima, podrška učenicima, profesionalno usavršavanje nastavnika...)
- Pretpostavlja se da su pozitivni stavovi nadzornih službi Zavoda za školstvo Crne Gore o važnosti školskog pedagoga u muzičkim školama.

2.4. Varijable istraživanja

Na osnovu definisanog predmeta, problema i cilja istraživanja definišemo istraživačke varijable na sledeći način:

zavisna varijabla – kvalitet vaspitno-obrazovnog rada u muzičkim školama;

nezavisna varijabla – prisustvo školskog pedagoga u muzičkim školama.

2.5. Značaj i karakter istraživanja

S obzirom na karakter, ovo istraživanje pripada grupi primijenjenih (operativnih) istraživanja, a budući da je organizovano na relativno malom uzorku, pripada malim (mikro) istraživanjima (14 muzičkih škola). Prema karakteru ovo istraživanje pripada grupi deskriptivnih i analitičkih istraživanja u kojem će fokus biti na prikupljanju kvantitativnih podataka posredstvom anketnih upitnika, ali i kvalitativnih podataka posredstvom intervjua. Dobijeni rezultati imaju, kako teorijski, tako i praktični značaj u pogledu pružanja podrške u procesu organizacije nastave ali i proširivanja postojeće, veoma oskudne, literature o ovoj temi. Istraživanje može trasirati put budućim istraživanjima koja bi utvrdila da li postoji neophodnost angažovanja i ostalih stručnih saradnika u muzičkim školama.

2.6. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

Shodno sadržaju i suštini problema, predmeta, cilja i zadataka istraživanja koristiće se deskriptivno-analitička metoda.

Od tehnika istraživanja koristiće se analiza sadržaja, anketiranje nastavnika i strukturirani intervju nadzornika. Analiza sadržaja biće primijenjena u teorijskom i empirijskom dijelu rada. Tehnika anketiranja biće primijenjena prilikom ispitivanja nastavnika o načinima organizacije nastave i obavljanja cjelokupnog vaspitno-obrazovnog rada u školama u kojima postoji školski pedagog i u školama u kojima nema pedagoga. Formulirana su dva anketna upitnika koncipirana kroz pet tematskih cjelina i to: razvoj profesionalnih kompetencija, organizacija nastave, vođenje pedagoške dokumentacije, organizacija školskih aktivnosti i organizacija cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa. Anketni upitnik za nastavnike koji u školama nemaju zaposlenog školskog pedagoga sadrži 28 pitanja (Prilog 1), a anketni upitnik za nastavnike koji u školama imaju školskog pedagoga sadrži 29 pitanja (Prilog 2). Intervju za nadzornike za oblast muzičkog obrazovanja iz Zavoda za školstvo Crne Gore u osnovi sadrži 11 pitanja (Prilog 3), uz mogućnost dodatnih pitanja tokom intervjuisanja.

2.7. Populacija i uzorak istraživanja

Populacija istraživanja obuhvata zaposlene nastavnike u svih 14 muzičkih škola koliko postoji u Crnoj Gori i to: Škola za osnovno muzičko i baletsko obrazovanje, Ulcinj; Škola za osnovno muzičko obrazovanje „Petar II Petrović Njegoš”, Bar; Muzička škola, Tivat; ŠOSMO „Vida Matjan”; Škola za muzičko obrazovanje, Budva; Osnovna muzička škola, Herceg Novi; Škola za osnovno muzičko obrazovanje „Savo Popović”, Cetinje; Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić”, Podgorica; Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara”, Muzička škola „Dara Čokorilo”, Nikšić; Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Kolašin; Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Bijelo Polje; Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Berane; Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Pljevlja. Uzorak istraživanja će biti ukupno 100 nastavnika (50 nastavnika iz škola koje imaju pedagoga i 50 nastavnika iz škola koje nemaju pedagoga) i jedna nadzornica za muzičko obrazovanje iz Zavoda za školstvo.

3. PRIKAZ I INTERPRETACIJA DOBIJENIH REZULTATA ISTRAŽIVANJA

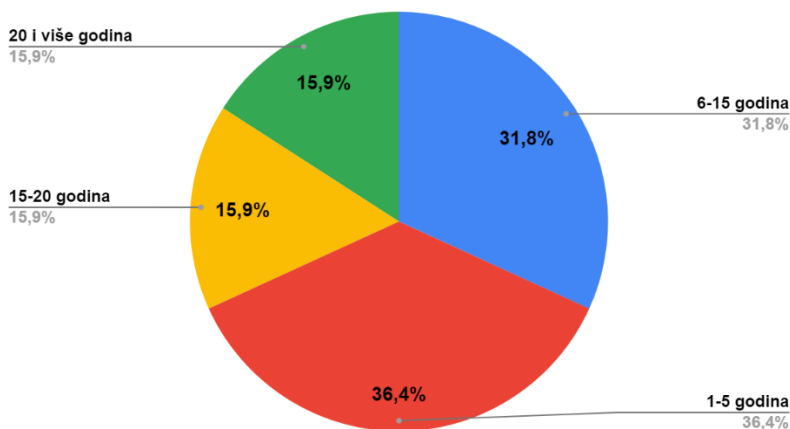
3.1. Prikaz i interpretacija stavova nastavnika

3.1.1. Prikaz rezultata istraživanja u školama koje nemaju zaposlenog školskog pedagoga

U ovom dijelu rada daćemo prikaz rezultata anketnog upitnika u školama koje nemaju zaposlenog školskog pedagoga. Škole koje su obuhvaćene ovim dijelom istraživanja su: Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Bijelo Polje; Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Pljevlja; Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara”, Škola za osnovno muzičko i baletsko obrazovanje, Ulcinj; Muzička škola, Tivat; ŠOSMO „Vida Matjan”, Osnovna muzička škola, Herceg Novi i Škola za osnovno muzičko obrazovanje „Savo Popović”, Cetinje.

Grafikon 1

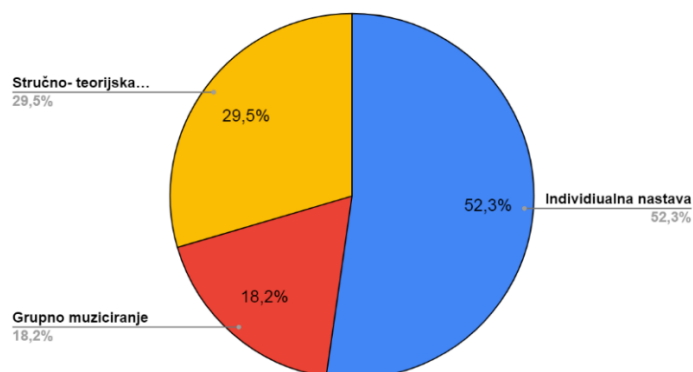
Koliko dugo radite u školi?

U Grafikonu 1 prikazani su rezultati godina radnog iskustva anketiranih nastavnika. Najveći broj ispitanika (36,4%) radi u školi između jedne i pet godina što ukazuje da je struktura kolektiva u ovim školama relativno nova u vaspitno-obrazovnom radu. Od ukupnog broja nastavnika (31,8%) radi u školi između šest i 15 godina, dok je ujednačen broj nastavnika koji rade između 15 i 20 godina i više od 20 godina.

Grafikon 2

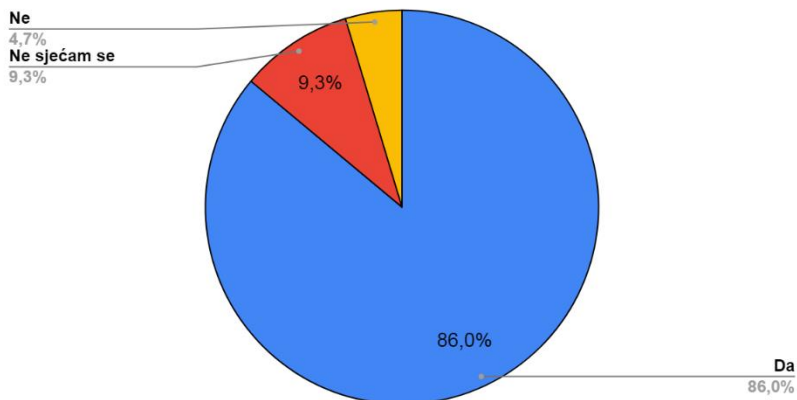
Koju grupu predmeta predajete?

Na osnovu dobijenih odgovora više od polovine ispitanika (52,3%) predaje individualnu nastavu, koja je karakterističan oblik nastave u muzičkim školama. Grupna nastava zauzima nešto manji dio nastavnog procesa tako da 29,5% nastavnika predaje stručno-teorijsku grupu predmeta, dok 18,2% ispitanih predaje grupno muziciranje.

Grafikon 3

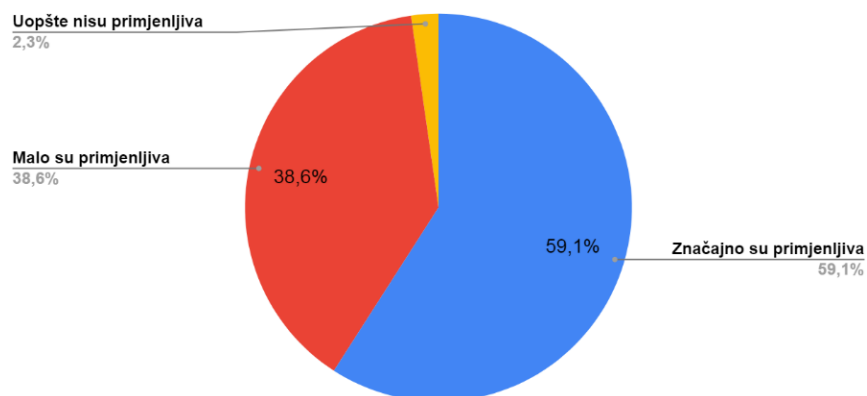
Da li ste tokom svojih studija imali predmete iz oblasti pedagogije?

U Grafikonu 4 prikazan je procenat ispitanika koji je tokom svojih studija imao predmete iz oblasti pedagogije. Evidentno je da je veliki broj nastavnika, 86%, tokom studija imao priliku da stiče formalno obrazovanje iz oblasti pedagogije, 9,3% ispitanika se ne sjeća ovog podatka, dok 4,7% nije imalo predmete iz oblasti pedagogije tokom studija.

Grafikon 4

Koliko su vam znanja stečena iz oblasti pedagogije bila primjenljiva u vašem radu u školi?

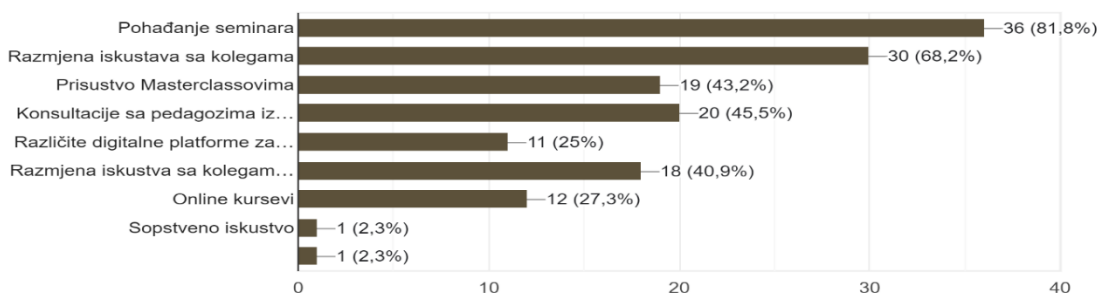

Uvidom u Grafikon 4 primjećujemo da više od polovine ispitanika (59,1%) prepoznaje značaj pedagoškog obrazovanja i njegovu primjenu u radu. Međutim, značajan je broj nastavnika (40%) koji navode da su pedagoška obrazovanja donekle korisna, što bi moglo upućivati na potrebu za eventualnim promjenama sadržaja programa obrazovanja nastavnika za rad u školama, 2,3% nastavnika smatra da im znanja koja su stekli iz oblasti pedagogije uopšte nisu primjenjiva u školi.

Rezultati koji su prikazani u nastavku teksta odnose se na **oblast razvoja profesionalnih kompetencija nastavnika** koji u svojim školama nemaju zaposlenog školskog pedagoga.

Grafikon 5

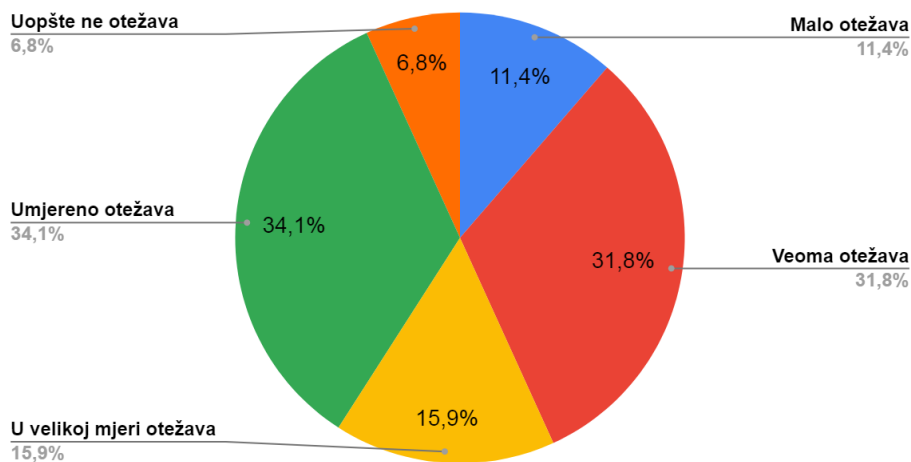
Na koje načine najčešće unaprijeđujete vlastite pedagoške kompetencije neophodne za ostvarivanje vaspitno-obrazovnih ciljeva (organizaciju i realizaciju nastave)?

Na pitanje koje sve načine nastavnici koriste da unapređuju vlastite pedagoške kompetencije ispitanici su imali mogućnost da izaberu više ponuđenih odgovora. Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da nastavnici najčešće pohađaju seminare kako bi unaprijedili vlastite pedagoške kompetencije (81,8%). Veliki broj ispitanika svoje kompetencije unapređuje kroz razmjenu iskustava sa kolegama (68,2%) kao i kroz konsultacije sa pedagozima iz drugih škola (45,5%). Ono što je karakteristično za muzičke škole jesu master klasovi kojima nastavnici prisustvuju kako bi unaprijedili svoje znanje i to je kao odgovor navelo 43,2% ispitanika. Pristup različitim digitalnim platformama (25%) i onlajn kursevima (27,3%) je takođe način na koje nastavnici unapređuju svoja znanja ali u nešto manjoj mjeri. Na osnovu dobijenih odgovora evidentno je da nastavnici koriste različite metode za kontinuirano stručno usavršavanje, među kojima im je veoma važno i konsultivanje sa pedagozima kao pomoć neophodna za ostvarivanje vaspitno-obrazovnih ciljeva i njihovog profesionalnog razvoja.

Grafikon 6

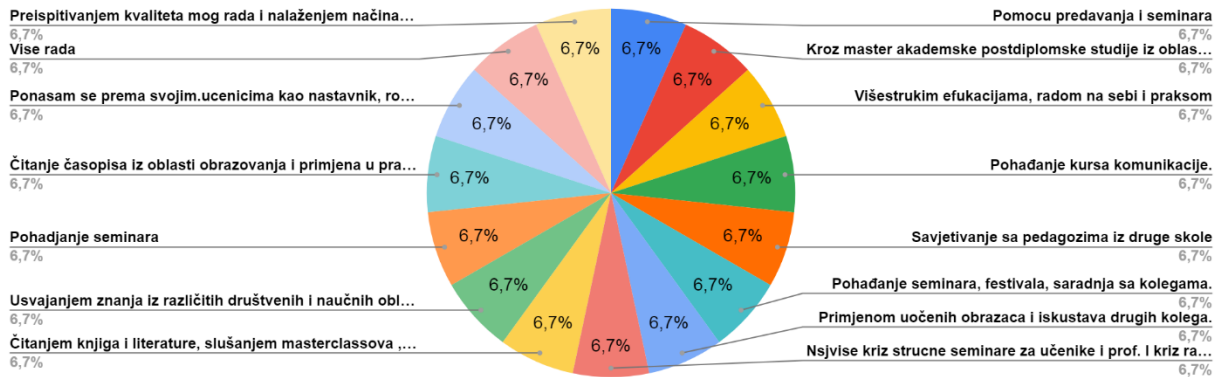
U kojoj mjeri procjenjujete da vam nedostatak pedagoga otežava razvoj profesionalnih kompetencija?

Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da preko 80% nastavnika smatra da nedostatak pedagoga u školi negativno utiče na razvoj njihovih profesionalnih kompetencija što ukazuje da im je pomoć pedagoga u školama veoma značajna i potrebna. Svega 6,8% ispitanika navodi da nedostatak pedagoga ne utiče na njihov profesionalni razvoj.

Grafikon 7

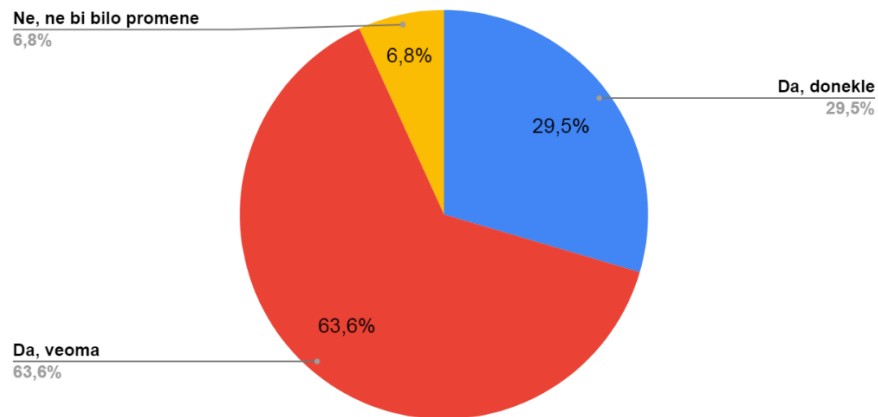
Možete li navesti primjer kako ste samostalno unaprijedili svoje kompetencije?

U Grafikonu 7 prikazani rezultati ukazuju na to da nastavnici koriste različite metode kada je u pitanju njihovo samostalno unapređivanje kompetencija. Metode koje se najčešće navode su: čitanje različite literature, pohađanje seminara i kurseva, savjetovanje sa pedagogima iz drugih škola, konsultacije sa kolegama i druge. Svaka metoda obuhvata 6,7% što ukazuje na raznovrsnost njihove primjene u radu nastavnika.

Grafikon 8

Da li mislite da bi vam prisustvo pedagoga u školi olakšalo proces razvoja vaših profesionalnih kompetencija?

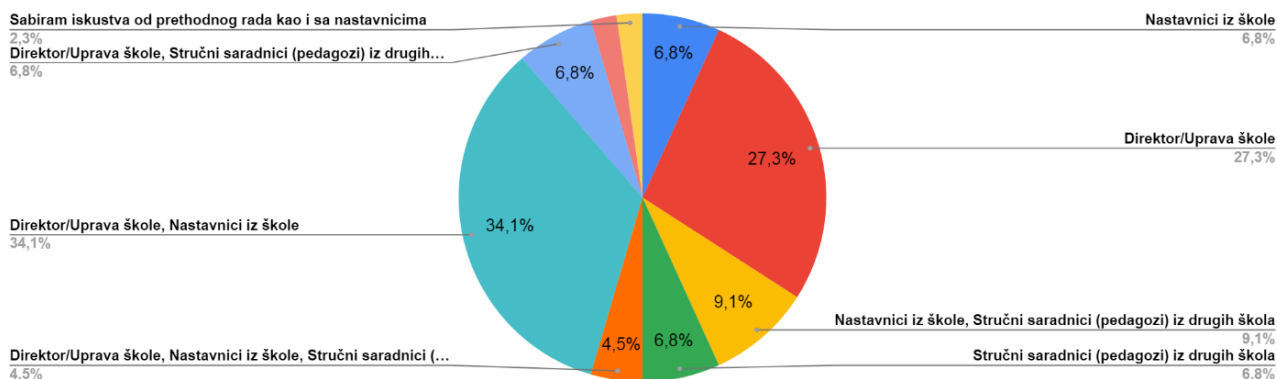

Uvidom u rezultate, više od 90% anketiranih nastavnika smatra da bi prisustvo pedagoga u njihovim školama olakšalo razvoj njihovih pedagoških kompetencija, što još jednom ukazuje na potrebu angažovanja stručnog saradnika pedagoga u muzičkim školama. Svega 6,8% anketiranih smatra da prisustvo pedagoga ne bi olakšalo razvoj njihovih pedagoških kompetencija.

Naredni set pitanja odnosi se na načine **organizacije nastave** u školama koje nemaju školskog pedagoga.

Grafikon 9

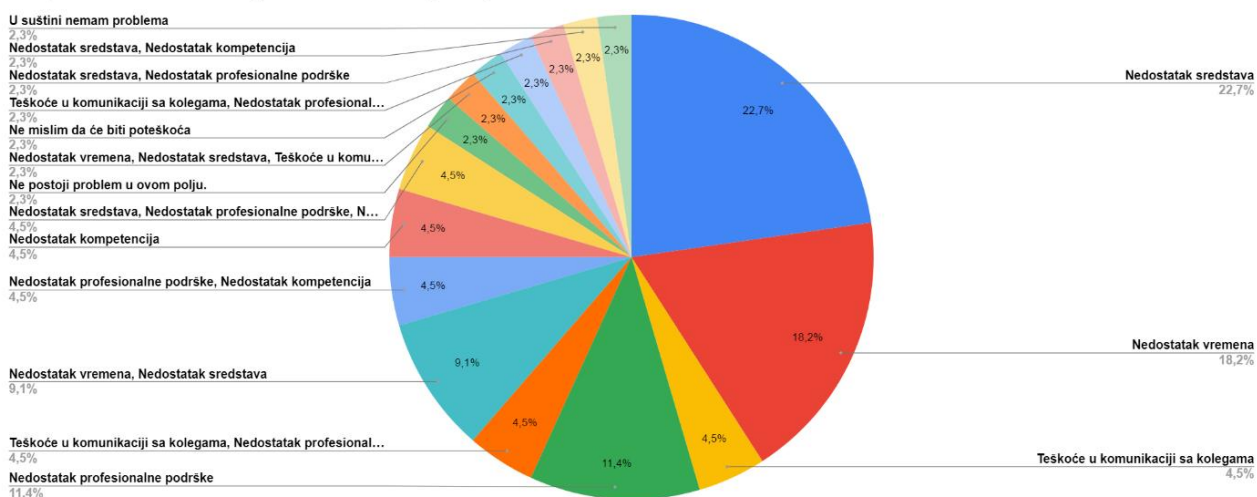
Sa kim se najčešće konsultujete u procesu organizacije nastave?

Na osnovu prikazanih rezultata u Grafikonu 9 može se zaključiti da se za pomoć u organizaciji nastave najveći dio ispitanika konsultuje sa direktorom / upravom škole (27,3%) i kolegama iz škole (34,1%). Nešto manji procenat ispitanika se konsultuje sa pedagozima i nastavnicima iz drugih škola (9,15%), dok se 2,3% nastavnika oslanja na sopstvena iskustva iz prethodnog rada.

Grafikon 10

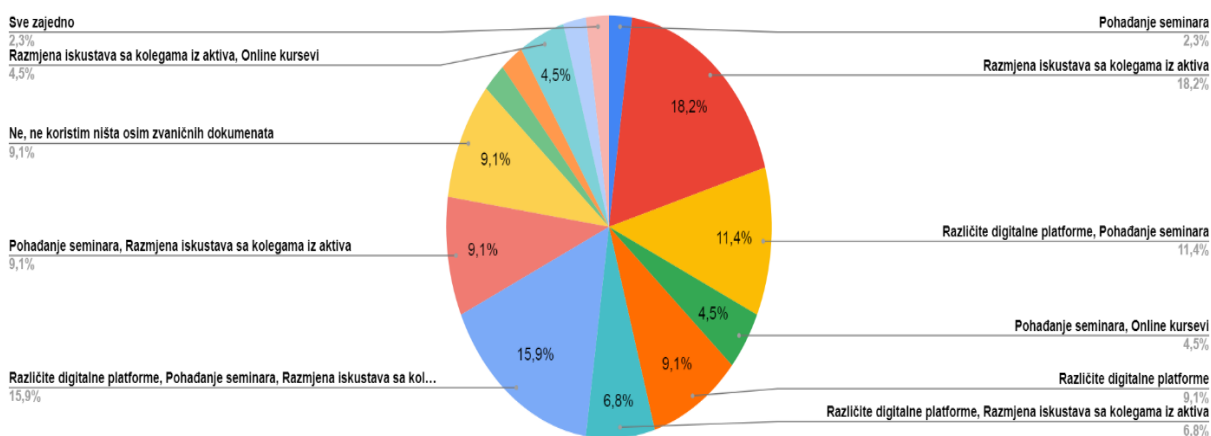
Sa kojim se izazovima susrećete prilikom samostalne organizacije nastave?

Kao glavne izazove u procesu organizacije nastave ispitanici navode nedostatak finansijskih i materijalnih sredstava (22,7%), nakon toga najčešći izazov je nedostatak vremena (18,2%), kao i nedostatak profesionalne podrške (11,4%). Iako je manji procenat nastavnika naveo nedostatak profesionalne podrške kao izazov, može se pretpostaviti da je i ovo oblast u kojoj je nastavnicima potrebna dodatna stručna podrška pedagoga. Kao izazov nastavnici navode i teškoće u komunikaciji sa kolegama (4,5%), ali i nedostatak kompetencija (4,5%).

Grafikon 11

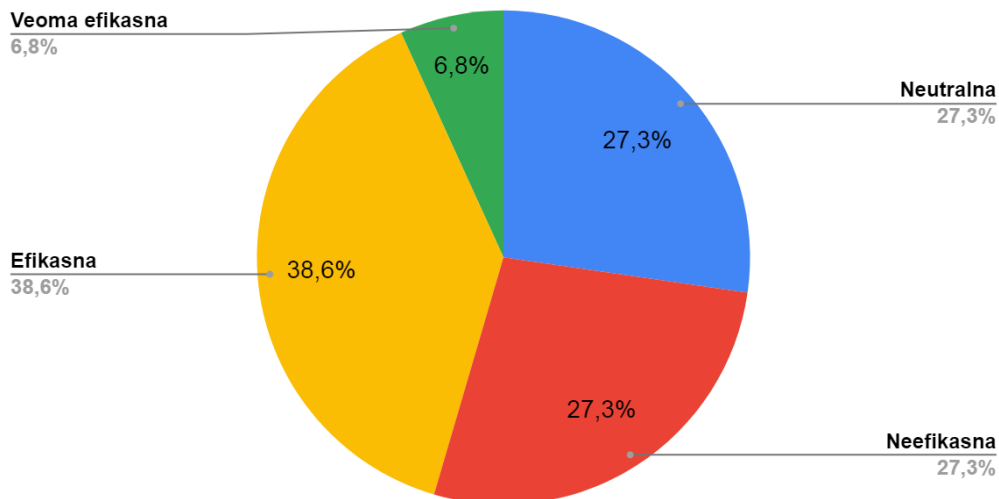
Da li koristite neke posebne alate ili metode za planiranje i organizaciju nastave?

Sumiranjem dobijenih rezultata možemo konstatovati da nastavnici koriste raznovrsne metode i alate u procesu planiranja i organizacije nastave. Najveći procenat ispitanika u procesu planiranja i organizacije nastave koristi razmjenu iskustava sa kolegama iz stručnog aktiva (18,2%), nešto manji broj (15,9%) u procesu planiranja i organizacije nastave koristi iskustva stečena na različitim seminarima, kao i alate sa digitalnih platformi. Iako manji, značajan je broj nastavnika (9,12%) koji ne koristi druge metode i alate za planiranje osim zvanične dokumentacije.

Grafikon 12

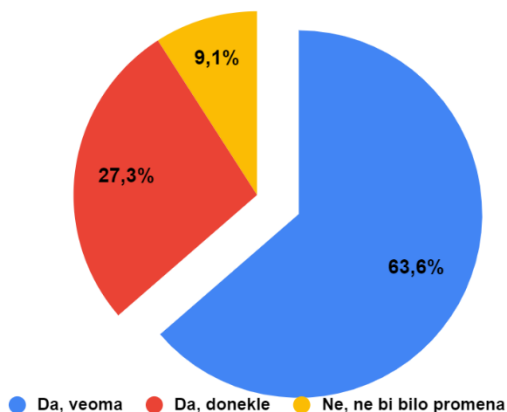
Kako procjenjujete efikasnost Vaše trenutne organizacije nastave bez profesionalne podrške pedagoga?

Većina ispitanika smatra da je organizacija nastave u njihovim školama, iako nema pedagoga, efikasna (38,6%) i veoma efikasna (6,8%). Skoro trećina ispitanika (27,3%) nema stav po ovom pitanju. Međutim, bitan podatak je da skoro trećina ispitanika smatra da je organizacija nastave bez podrške pedagoga u njihovim školama neefikasna, što ukazuje na potrebu za profesionalnom podrškom pedagoga u ovim školama.

Grafikon 13

Da li mislite da bi prisustvo pedagoga poboljšalo organizaciju nastave u vašoj školi?

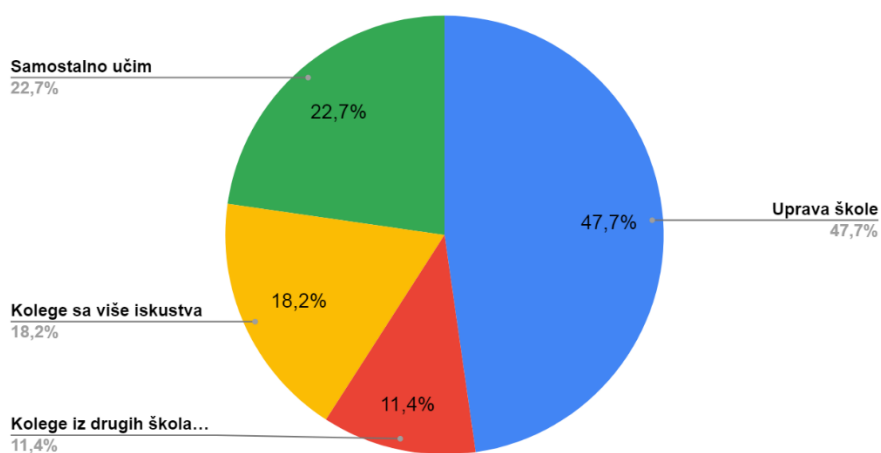

Uvidom u Grafikon 13 evidentno je da je podrška pedagoga u procesu organizacije nastave nastavnicima neophodna s obzirom na to da je oko 90% ispitanika navelo da bi prisustvo pedagoga u njihovim školama u manjoj ili većoj mjeri poboljšalo organizaciju nastave. Svega 9,1% nastavnika smatra da ne bi bilo promjena u organizaciji nastave ako bi u školi imali pedagoga.

Naredni set pitanja se odnosi na aktivnosti **vođenja pedagoške dokumentacije** u školama koje nemaju zaposlenog školskog pedagoga.

Grafikon 14

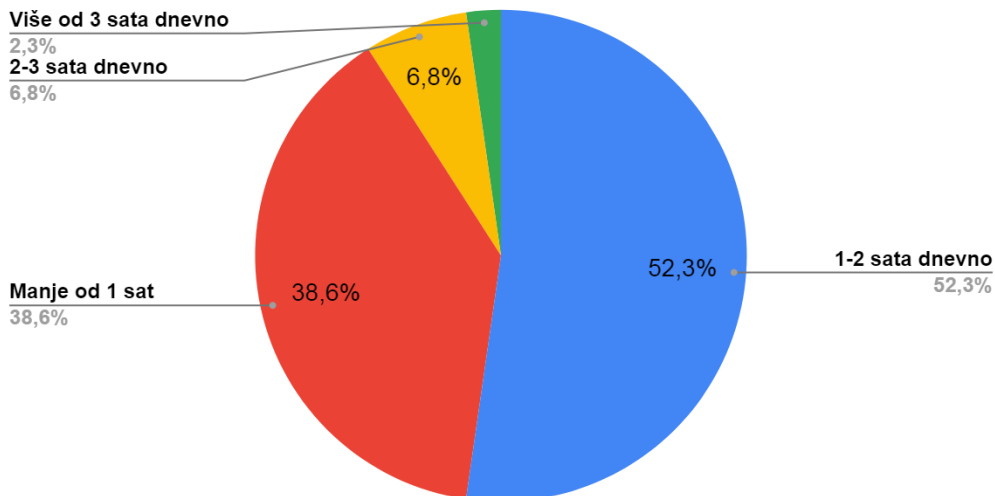
Ko vam pruža pomoć prilikom vođenja pedagoške dokumentacije?

Najveći broj ispitanika (47,4%) dobija pomoć uprave škole prilikom vođenja pedagoške dokumentacije. Nešto manji procenat (22,7%) se edukuje samostalno, dok ostali nastavnici navode da se prilikom vođenja pedagoške dokumentacije konsultuju sa kolegama iz drugih škola (11,4%) i kolegama sa više iskustva u radu (18,2%).

Grafikon 15

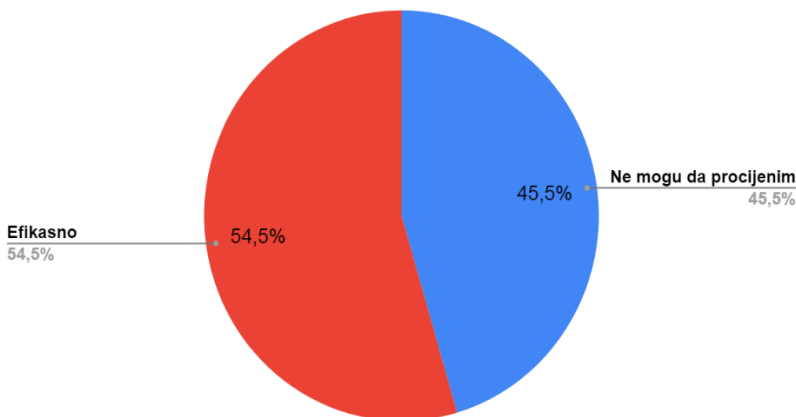
Koliko vremena provodite u administrativnim zadacima povezanim s dokumentacijom?

Uvidom u Grafikon 15 primjećuje se da većina ispitanika (52,3%) provodi 1-2 sata dnevno u administrativnim poslovima vođenja dokumentacije, 36,6% provodi manje od 1 sata dnevno, dok 6,8% provodi 2-3 sata dnevno za potrebe vođenja pedagoške dokumentacije.

Grafikon 16

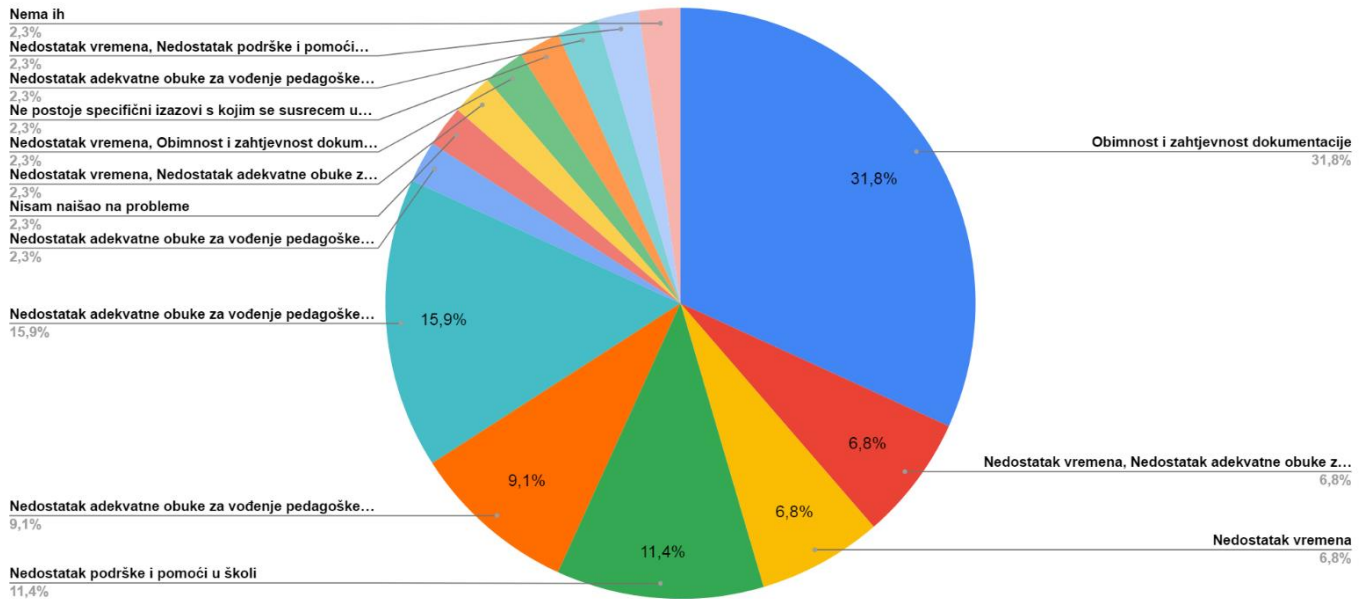
Kako ocjenjujete kvalitet vašeg sistema vođenja dokumentacije?

Većina ispitanika navodi da je kvalitet vođenja dokumentacije u ustanovama u kojima rade efikasan (54,5%), dok znatan procenat anketiranih (45,5%) ne može da procijeni.

Grafikon 17

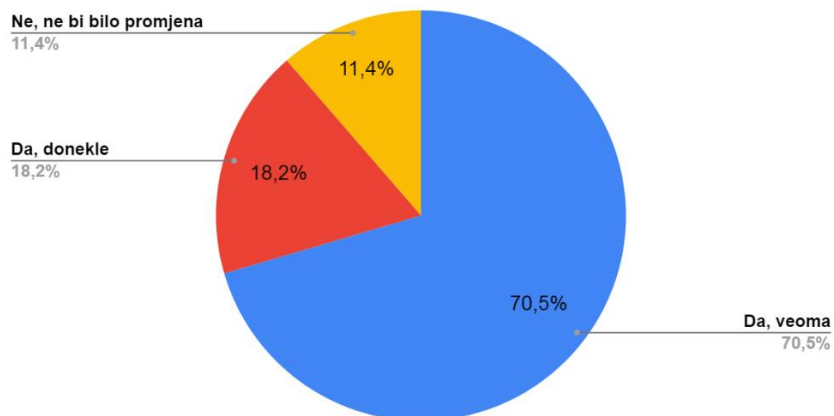
Da li postoje specifični izazovi s kojima se susrećete u vođenju dokumentacije?

U Grafikonu 17 prikazani su izazovi sa kojima se nastavnici susreću prilikom vođenja dokumentacije. Najveći broj ispitanika (31,8%) kao izazov navodi obimnost i zahtjevnost u vođenju dokumentacije, 15,9% kao izazov navodi nedostatak adekvatnih obuka za njeno vođenje, dok 11,4% navodi nedostatak pomoći i podrške u školi. Procenat od 11,4% ispitanika može ukazivati na potrebu angažovanja pedagoga u pružanju stručne pomoći nastavnicima prilikom vođenja pedagoške dokumentacije.

Grafikon 18

Da li mislite da bi vam prisustvo pedagoga olakšalo proces vođenja pedagoške dokumentacije?

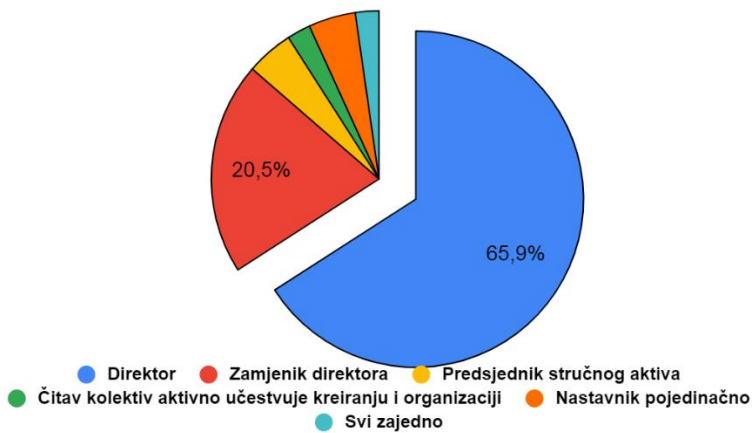

Skoro 90% ispitanika smatra da bi prisustvo pedagoga u školi olakšalo proces vođenja pedagoške dokumentacije, što ukazuje na neophodnost angažovanja pedagoga kao stručne pomoći i podrške nastavnicima prilikom vođenja pedagoške dokumentacije u svim muzičkim školama.

Naredni set pitanja odnosi se na **organizaciju školskih aktivnosti** u muzičkim školama koje nemaju zaposlenog školskog pedagoga.

Grafikon 19

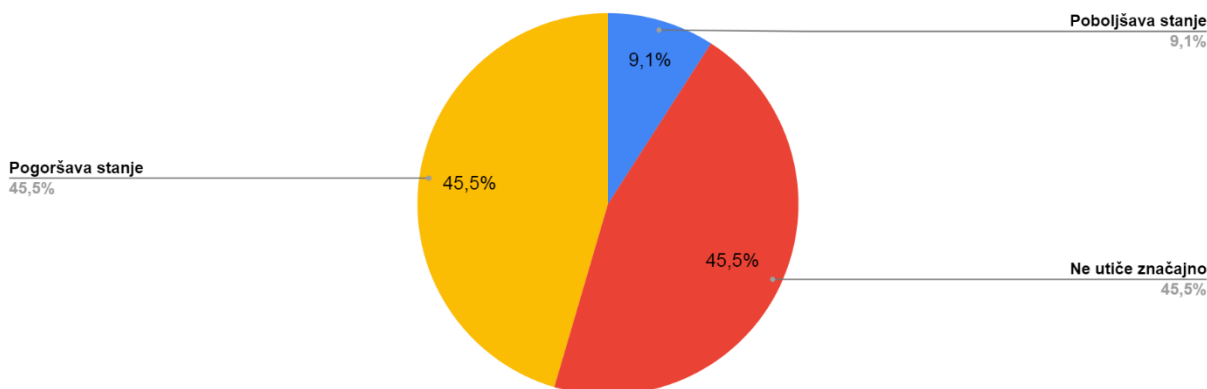
Ko je odgovoran za organizaciju školskih aktivnosti u vašoj školi?

Najveći procenat anketiranih nastavnika 65,9% navelo je da je direktor odgovoran za realizaciju školskih aktivnosti, 20,5% navodi da je odgovoran zamjenik direktora, dok se preostali odgovori odnose na predsjednika stručnog aktiva, pojedinačne članove kolektiva i nastavnike pojedinačno.

Grafikon 20

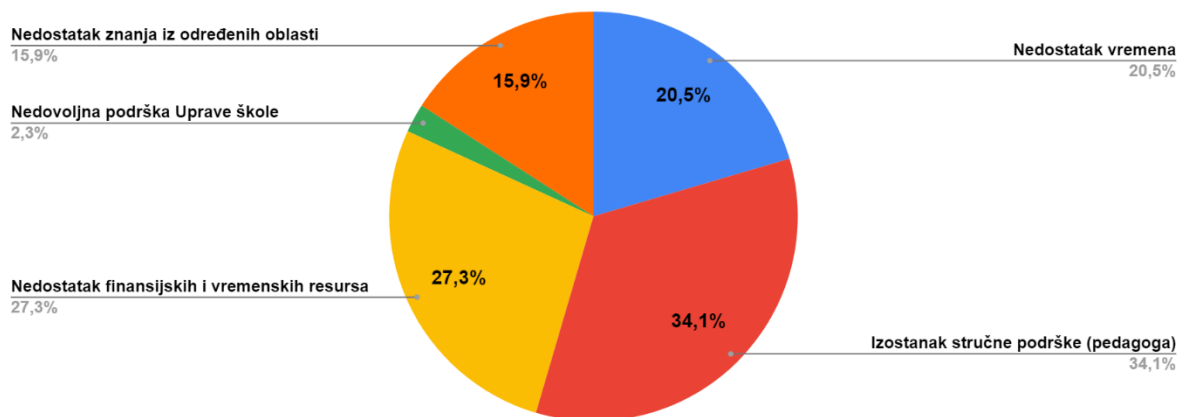
Kako se, to što u školi nemate školskog pedagoga odražava na kvalitet i efikasnost školskih aktivnosti (takmičenja, seminara i radionica za učenike, internih časova i klasnih koncerata)?

Skoro polovina ispitanika (45,5%) navodi da nedostatak pedagoga negativno utiče na kvalitet i efikasnost školskih aktivnosti, dok isti procenat ispitanika (45,5%) navodi da nedostatak pedagoga ne utiče na kvalitet aktivnosti. Manji broj ispitanika (9,1%) navodi da to što nemaju školskog pedagoga ima negativan uticaj na kvalitet školskih aktivnosti.

Grafikon 21

Koji su, prema vašoj procjeni, najveći izazovi prilikom organizovanja školskih aktivnosti (takmičenja, seminara i radionica za učenike, internih časova i klasnih koncerata)?

Za 34,1% ispitanika najveći izazov prilikom organizovanja školskih aktivnosti je nedostatak stručne pomoći (pedagoga), nešto manji broj (27,3%) kao problem ističe nedostatak finansijskih i vremenskih resursa, kao i nedostatak znanja iz određenih oblasti (15,9%), dok je problem nedovoljne podrške uprave škole navelo 2,3% ispitanika. Procenat od skoro trećine ispitanika bitno ukazuje na potrebu angažovanja pedagoga za podršku nastavnicima prilikom organizovanja školskih aktivnosti.

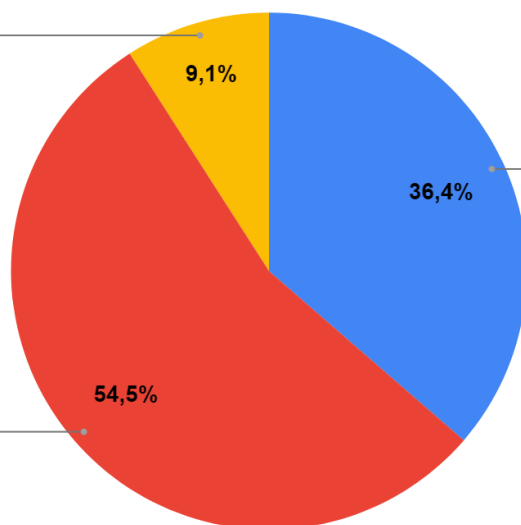
Grafikon 22

Da li mislite da bi prisustvo pedagoga poboljšalo organizaciju školskih aktivnosti (takmičenja, seminara i radionica za učenike, internih časova i klasnih koncerata)?

Ne, ne bi bilo promjena
9,1%

Da, veoma
54,5%

Da, donekle
36,4%

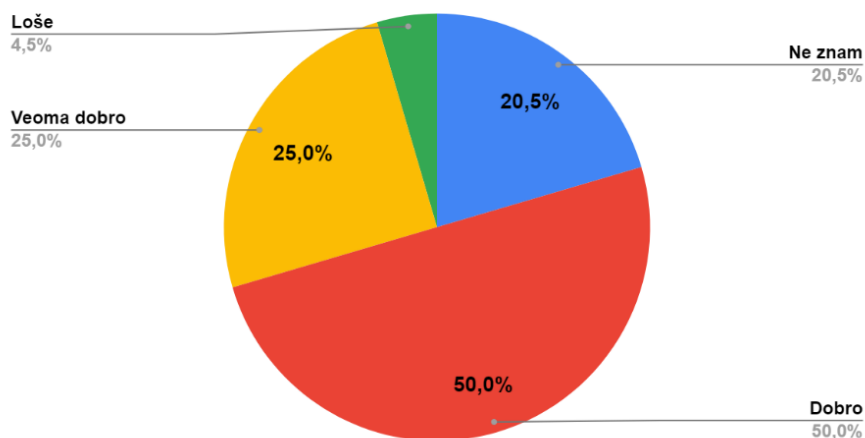

Većina ispitanika, preko 80%, navodi da bi prisustvo pedagoga u njihovim školama imalo pozitivan uticaj na organizaciju školskih aktivnosti, dok mali broj njih (9,1%) smatra da ne bi bilo promjena kada bi imali pedagoga u školi. Dobijeni odgovori ukazuju na potrebu angažovanja pedagoga u školama kao pomoć i podršku u organizaciji različitih školskih aktivnosti.

Preostali set pitanja odnosi se na **organizaciju cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa** u školama koje nemaju zaposlenog školskog pedagoga.

Grafikon 23

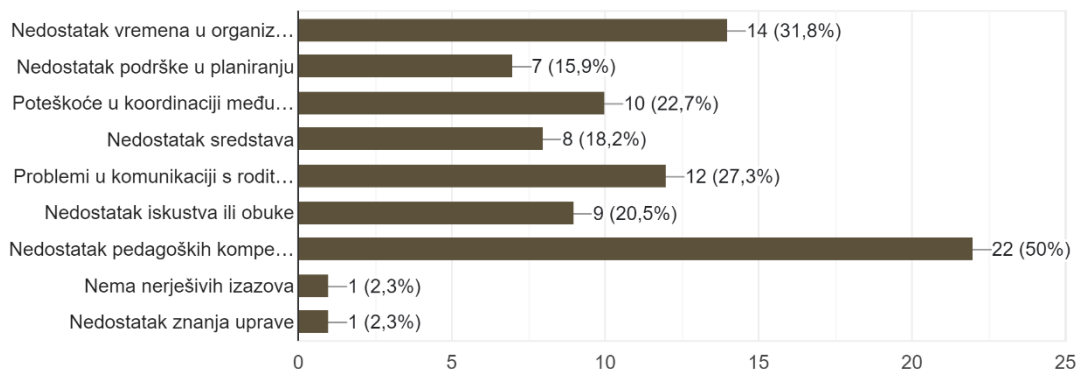
Kako ocjenjujete kvalitet vaspitno-obrazovnog procesa u vašoj školi?

Većina ispitanika smatra da je kvalitet vaspitno-obrazovnog procesa u njihovoj školi dobar (50%) ili veoma dobar (25%), dok 20,5% nastavnika nije moglo da procijeni. Veoma mali broj nastavnika (4,5%) smatra da je kvalitet vaspitno-obrazovnog procesa u njihovoj školi loš.

Grafikon 24

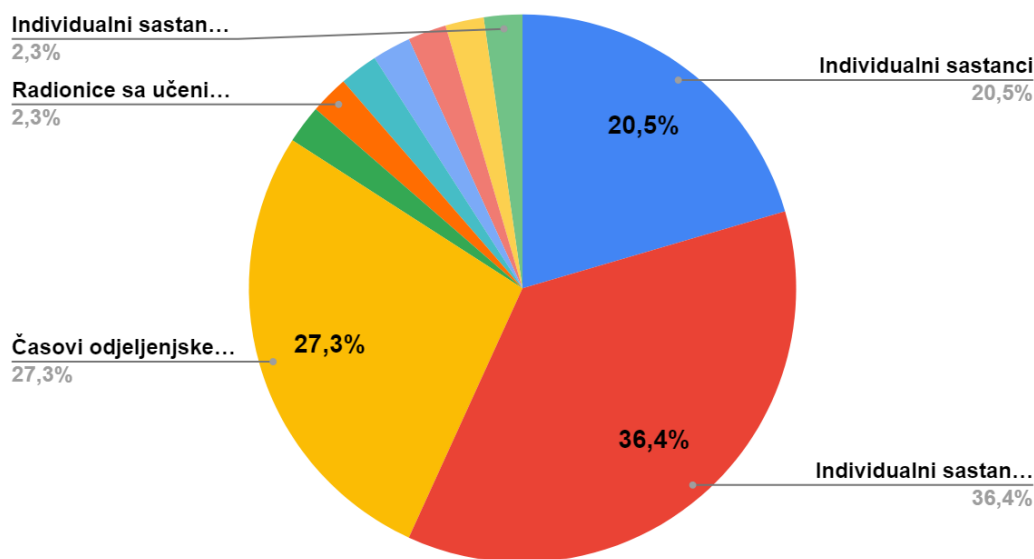
Koji su najveći izazovi u planiranju i izvođenju obrazovnih aktivnosti bez pedagoga?

Kao najveći izazov u planiranju i izvođenju aktivnosti bez pedagoga polovina nastavnika navodi nedostatak pedagoških kompetencija za planiranje i vođenje pedagoške dokumentacije, dok 31,8% nastavnika kao problem ističe nedostatak vremena. Sledeći po obimu, izazovi su teškoće u komunikaciji sa učenicima i roditeljima (27,3%), teškoće u komunikaciji sa kolegama (22,7%), nedostatak iskustva ili obuke (20,5%) kao i nedostatak sredstava i obimnost dokumentacije (18,2%).

Grafikon 25

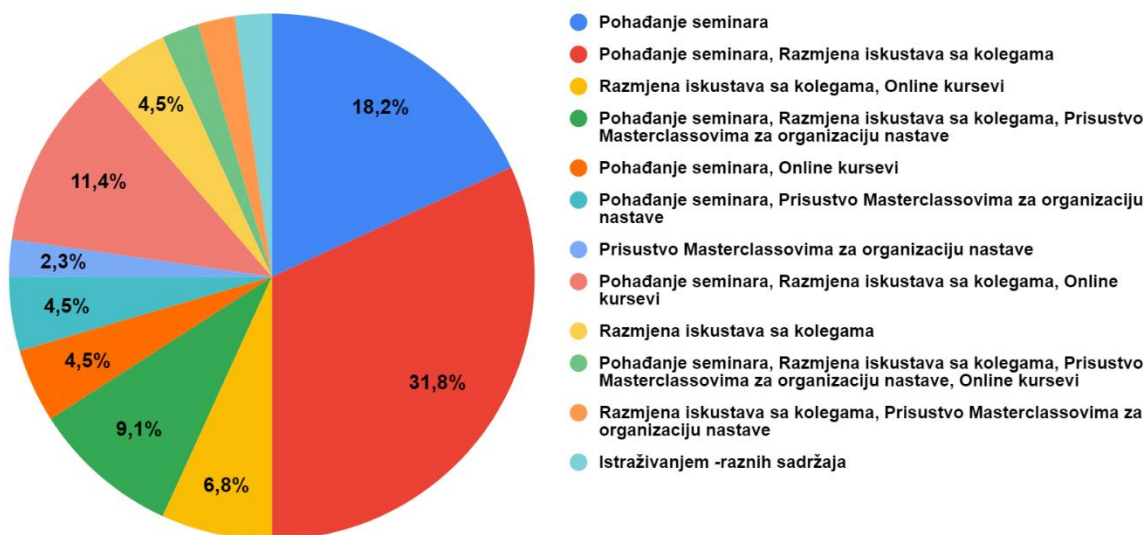
Kako se organizuje saradnja s roditeljima i učenicima?

Najveći procenat ispitanika (36,4%) saradnju sa roditeljima realizuje putem individualnih sastanaka (20,5%), kao i na časovima odjeljenjske zajednice (27,3%). Znatno manji procenat nastavnika (2,3%) realizuje radionice sa učenicima ili roditeljima.

Grafikon 26

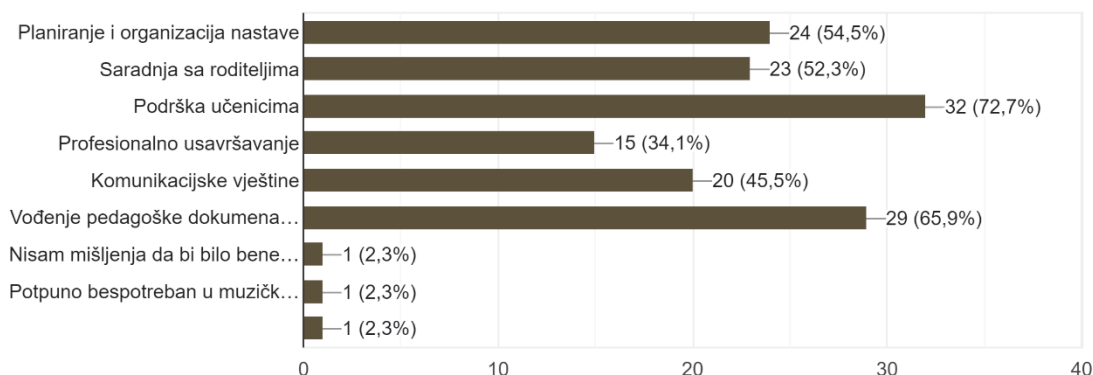
Na koji način realizujete lično profesionalno usavršavanje?

Većina ispitanika (31,8%) se stručno usavršava pohađanjem seminara i kroz razmjenu iskustva sa kolegama, 18,2% svoje znanje proširuje prisustvom na master klasovima, a 11,4% pohađanjem onlajn seminara.

Grafikon 27

Prema vašem mišljenju, u kojim oblastima bi podrška pedagoga bila posebno značajna?

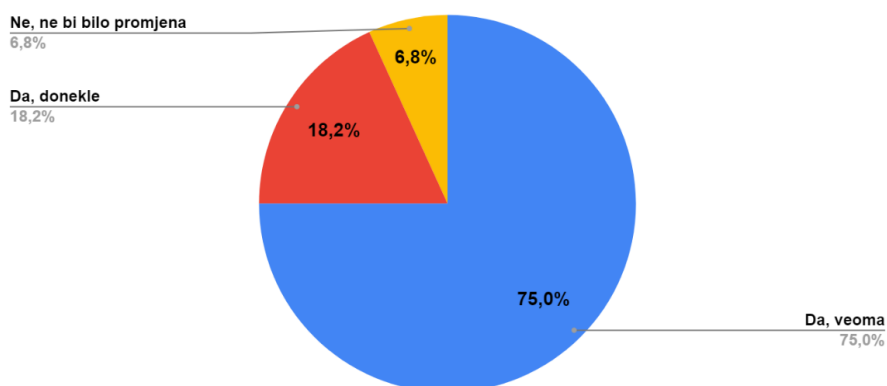

Na ovo pitanje nastavnici su imali mogućnost izbora više odgovora. Uvidom u dobijene rezultate skoro svi nastavnici su naveli da bi im podrška pedagoga značila u svim segmentima njihovog rada. Među odgovorima najviše ističu pomoć i podršku u radu sa učenicima (72,7%) i u procesu

vođenja pedagoške dokumentacije (65,9%). Polovina ispitanika ističe da bi im podrška pedagoga bila značajna u procesu planiranja i organizacije nastave kao i u saradnji sa roditeljima. Za unapređenje komunikacijskih vještina podršku pedagoga bi voljelo da ima 45,5% nastavnika, a za proces profesionalnog usavršavanja 34,1%. Sumirajući dobijene rezultate možemo zaključiti da bi podrška pedagoga nastavnicima u muzičkim školama bila značajna u svim oblastima njihovog rada.

Grafikon 28

Da li mislite da bi prisustvo pedagoga poboljšalo organizaciju cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa u vašoj školi?

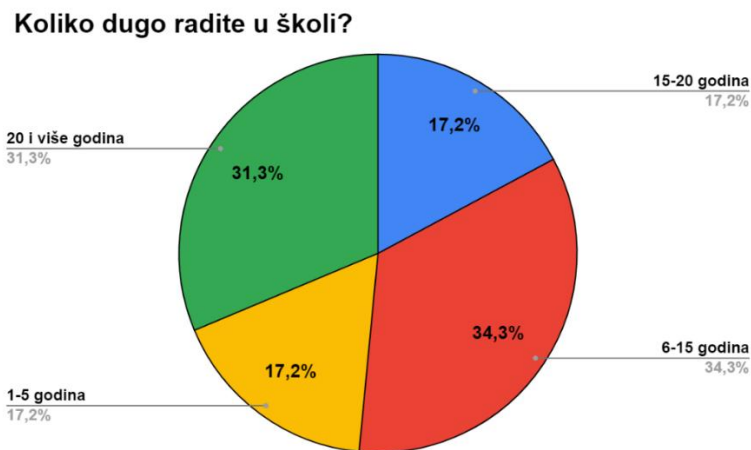

Više od 90% anketiranih nastavnika navodi da bi prisustvo pedagoga u školama unaprijedilo organizaciju cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa, dok 6,8% smatra da ne bi bilo promjena ukoliko bi u školi imali pedagoga. Analizirajući dobijene odgovore zaključujemo da je prisustvo pedagoga u svim muzičkim školama neophodno.

3.1.2. Prikaz rezultata istraživanja u školama koje imaju zaposlenog školskog pedagoga

U nastavku rada biće prikazani rezultati anketnog upitnika u školama koje imaju zaposlenog školskog pedagoga. To su: Škola za osnovno muzičko obrazovanje „Petar II Petrović Njegoš”, Bar; Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić”, Podgorica; Muzička škola „Dara Čokorilo”, Nikšić, Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Kolašin; Škola za osnovno muzičko obrazovanje, Berane; Škola za muzičko obrazovanje, Budva.

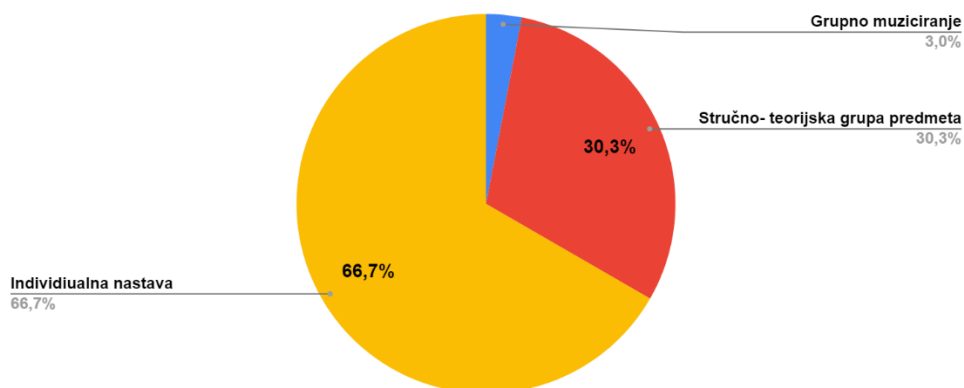
Grafikon 29

Najveći broj ispitanika (34,3%) radi u školi između šest i 15 godina, kao i nastavnika koji rade više od 20 godina u muzičkim školama (31,35%). Nešto manji broj ispitanika (17,2%) u školi radi manje od pet godina ili više od 20 godina. Može se zaključiti da su u školama skoro ravnomjerno zastupljeni svi nivoi iskustva u radu nastavnika.

Grafikon 30

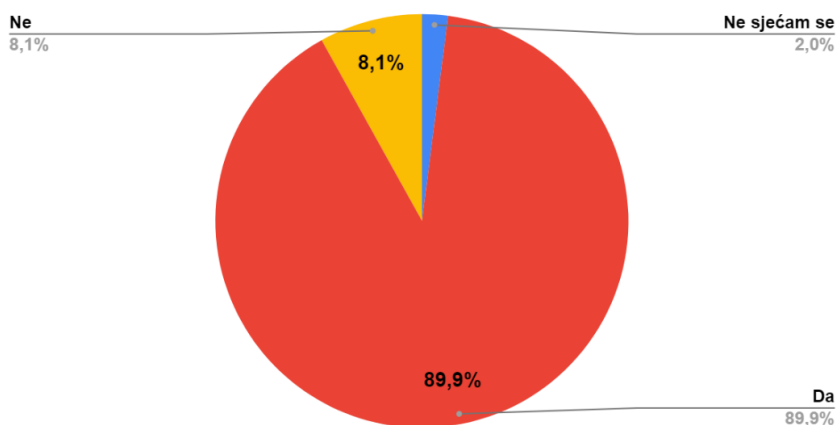
Koju grupu predmeta predajete?

Kao što se moglo očekivati u muzičkim školama najveći broj ispitanika (66,7%) predaje individualnu nastavu, 30,3% ispitanika predaje grupnu nastavu odnosno stručno-teorijsku grupu predmeta, dok svega 3% predaje grupno muziciranje (hor i orkestar).

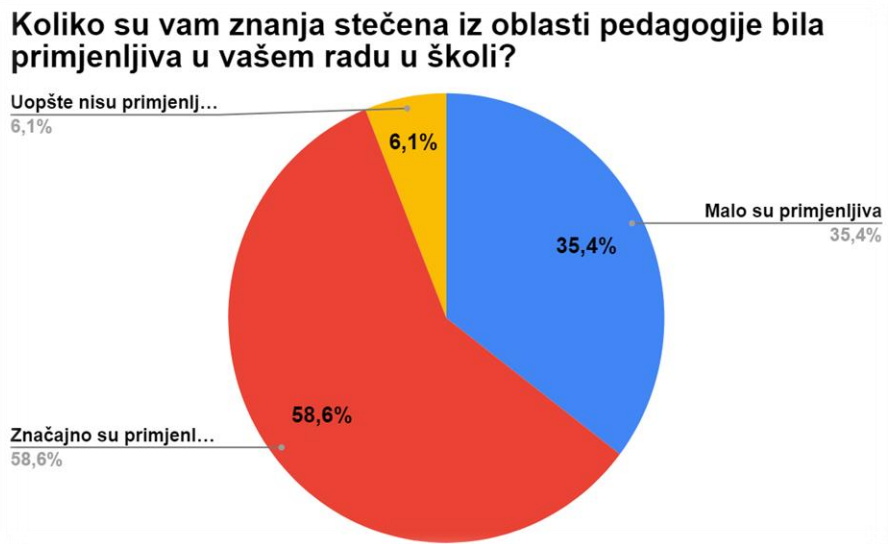
Grafikon 31

Da li ste tokom svojih studija imali predmete iz oblasti pedagogije?

Od ukupnog broja ispitanika njih 89,9% je u toku studija imalo predmete iz oblasti pedagogije, 2% nastavnika se ne sjeća da li je izučavalo pedagoške predmete, dok 8,1% nastavnika nije imalo pedagošku grupu predmeta u toku studija.

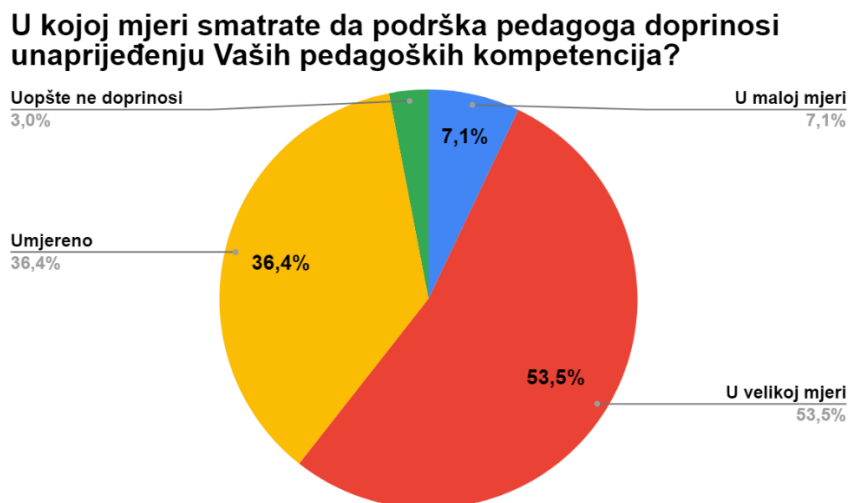
Grafikon 32

Većina nastavnika (58,6%) navodi da su njihova znanja iz pedagogije stečena u toku studija primjenljiva u radu, dok značajan broj njih (35,4%) navodi da su malo primjenljiva, odnosno uopšte nisu primjenljiva (6,1%).

U nastavku slijedi set odgovora na pitanja koja se tiču **razvoja profesionalnih kompetencija** nastavnika u muzičkim školama koje imaju školskog pedagoga.

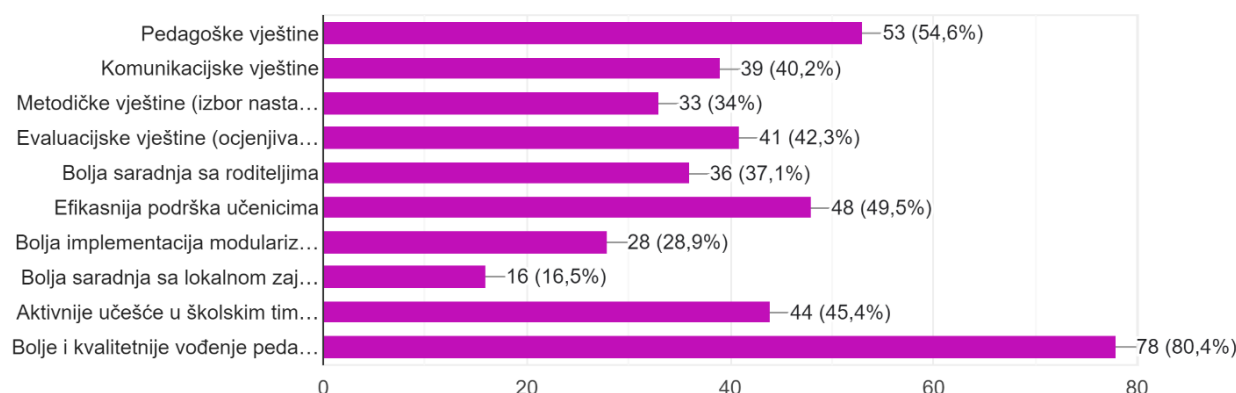
Grafikon 33

U Grafikonu 33 prikazan je značaj pedagoga, prema stavovima nastavnika, za unapređenje njihovih pedagoških kompetencija. Od ukupnog broja ispitanika, njih skoro 90% navodi da pedagog doprinosi unapređenju njihovih pedagoških kompetencija. Njih 7,1% navodi da je uticaj pedagoga u ovoj oblasti mali, odnosno uopšte nema uticaja (3%).

Grafikon 34

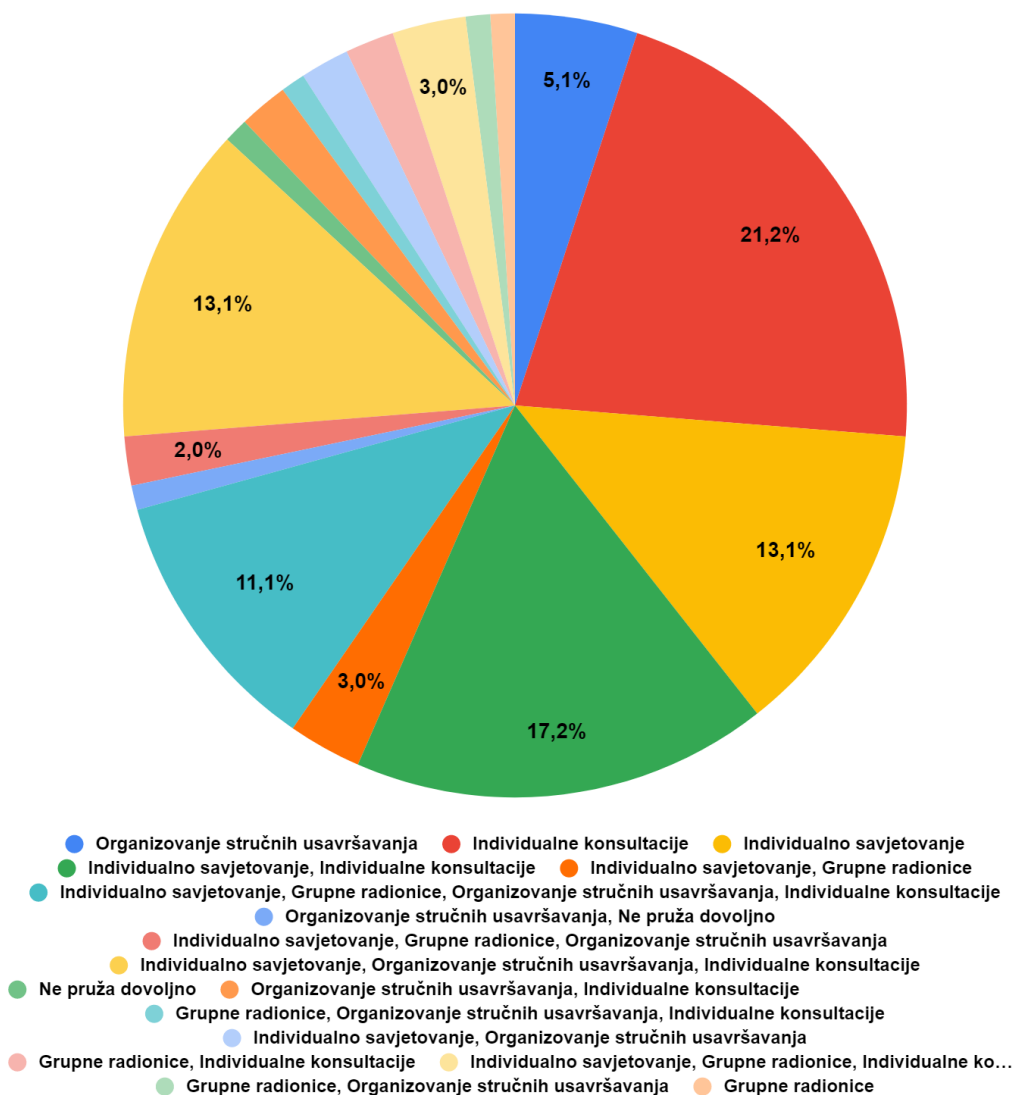
Koje specifične kompetencije su unaprijeđene zahvaljujući podršci pedagoga?

Nastavnici su imali mogućnost izbora više odgovora na ovo pitanje. Najveću podršku pedagoga nastavnici imaju u procesu vođenja pedagoške dokumentacije (80,4%), unapređenja njihovih pedagoških (54,6%) i komunikacijskih vještina (40,2%), evaluacionih (42,3%) i metodičkih vještina (34%). Nastavnici su naveli i značaj podrške pedagoga u procesu bolje saradnje sa roditeljima (37,1%), pomoći u izboru nastavnih metoda (34%), kao i aktivnijem učešću u školskim timovima (45,4%). Na osnovu dobijenih odgovora može se zaključiti da je podrška pedagoga značajna za unapređenje svih ponuđenih kompetencija, te da je njegovo prisustvo u školi veoma značajno.

Grafikon 35

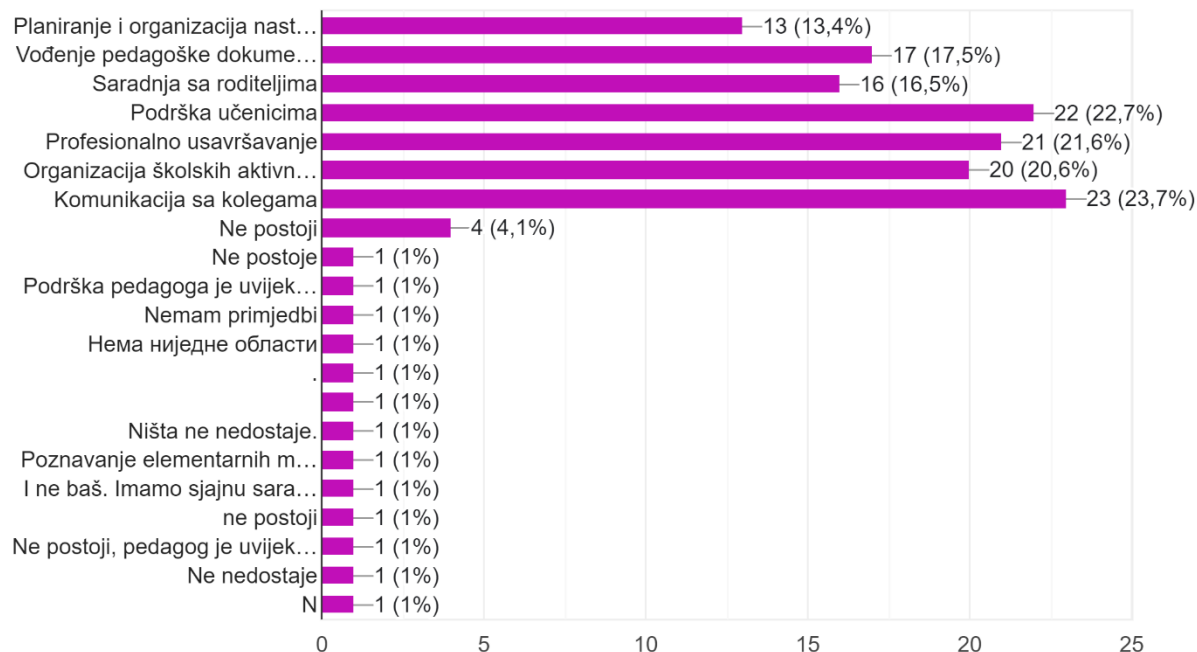
Kako pedagog pristupa problemima s kojima se suočavate u vašem profesionalnom razvoju?

U Grafikonu 35 prikazano je na koje sve načine pedagog pristupa problemima sa kojima se nastavnici susreću u procesu stručnog usavršavanja. Najčešći odgovor 21,2% odnosi se na organizovanje stručnih usavršavanja, potom individualno savjetovanje 17,2% i individualne konsultacije sa nastavnicima 13,3%. Grupne radionice kao način podrške koju pedagog pruža navelo je 13,1% nastavnika, dok manje od 2% nastavnika navodi da pedagog ne pruža dovoljno podrške.

Grafikon 36

Da li postoji neka oblast Vašeg rada u kojoj vam nedostaje podrška pedagoga?

Na pitanje u kojim oblastima nastavnicima nedostaje podrška pedagoga nastavnici su imali mogućnost izbora više odgovora. Skoro ujednačen broj nastavnika navelo je da bi im dodatna podrška pedagoga bila značajna u poboljšanju komunikacije sa kolegama (23,7%), u procesu pružanja podrške učenicima (22,7%), u profesionalnom usavršavanju (21,6%) i u organizaciji školskih aktivnosti (20,6%). U ostalim oblastima je navedeno da je potreban manji procenat podrške, ali svakako ostaje prostora za dodatno angažovanje pedagoga u pružanju podrške nastavnicima u radu.

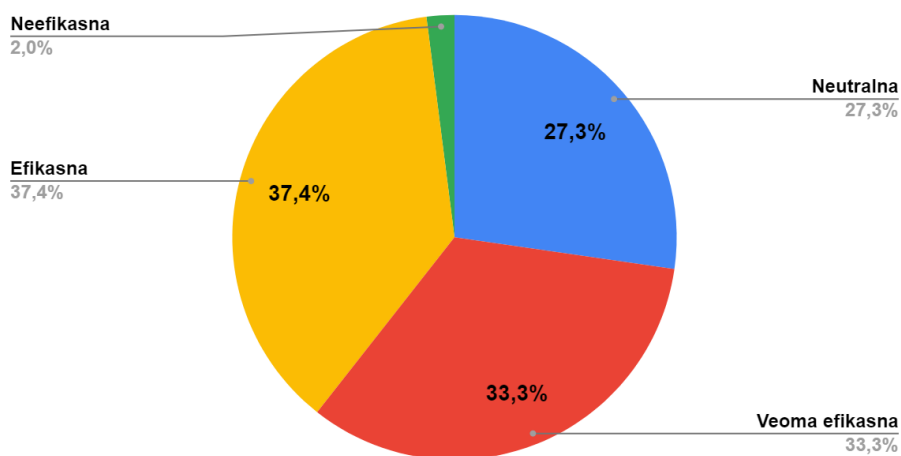
U pitanju broj 9 u anketnom upitniku za nastavnike koji u školama imaju zaposlene pedagoge, od nastavnika je traženo da navedu neki konkretni primjer kad im je podrška pedagoga pomogla u ostvarivanju vaspitno-obrazovnih ciljeva. S obzirom na to da je pitanje otvorenog tipa dati odgovori su grupisani na sledeći način:

- Podrška u radu sa učenicima i roditeljima – nastavnici su naveli da im je pomoć pedagoga bila veoma značajna u radu sa učenicima sa problemima u ponašanju kao i sa učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama. Takođe, navodi se značajna podrška pedagoga u saradnji sa roditeljima učenika koji nisu raspoloženi za uspostavljanje adekvatne saradnje sa školom.
- Planiranje i organizacija nastave – nastavnici navode pomoć i podršku pedagoga u procesu planiranja i organizacije nastavnog procesa, pisanje planova rada ali i pomoć prilikom pripreme i realizacije javnih nastupa.
- Vođenje pedagoške dokumentacije – anketirani nastavnici ističu kao važnu pomoć pedagoga koju su dobili prilikom pisanja pedagoške dokumentacije, vođenja odjeljske knjige, pisanje priprema za časove.
- Profesionalno usavršavanje – ispitanici ističu pomoć pedagoga koju si imali prilikom organizacije oglednih časova, usmjeravanje na odgovarajuće seminare potrebne za stručno usavršavanje nastavnika.
- Ostali poslovi – timski rad u rješavanju različitih problemskih situacija koje se dešavaju u školi, unaprjeđenje komunikacijskih vještina, korektnost u radu, otvorenost za saradnju.

Naredni set pitanja odnosi se na **organizaciju nastave** u muzičkim školama u kojima je zaposlen školski pedagog.

Grafikon 37

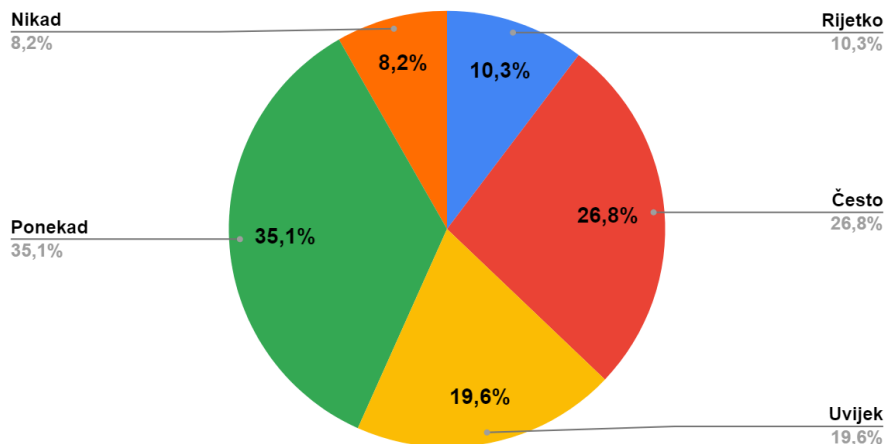
Ocijenite nivo efikasnosti podrške pedagoga u organizaciji nastave.

Više od polovine ispitanika pozitivno ocjenjuje podršku koju ima od pedagoga u procesu organizacije nastave i to njih 33,3% kao veoma efikasnu, a 37,4% kao efikasnu. Značajan procenat nastavnika 27,3% ima neutralan stav u vezi sa podrškom koju ima pedagog u procesu organizacije nastave, dok 2% navodi da je podrška koju imaju neefikasna.

Grafikon 38

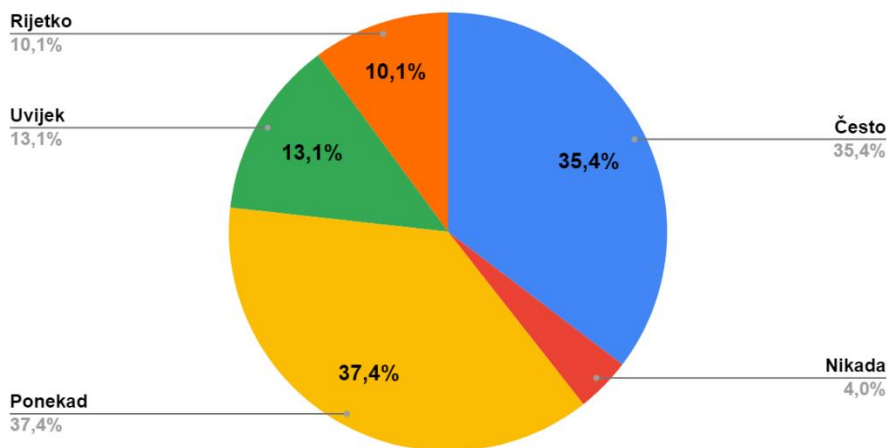
Koliko često dobijate savjete pedagoga prilikom organizacije svojih nastavnih aktivnosti?

Na pitanje koliko često dobijaju savjete pedagoga prilikom organizacije nastavnih aktivnosti, većina ispitanih nastavnika je pozitivno odgovorila i to 26,8% često, 19,6% uvijek, 35,1% ponekad, dok je 10,3% nastavnika navelo da savjete od pedagoga dobija rijetko, a 8,2% nikad.

Grafikon 39

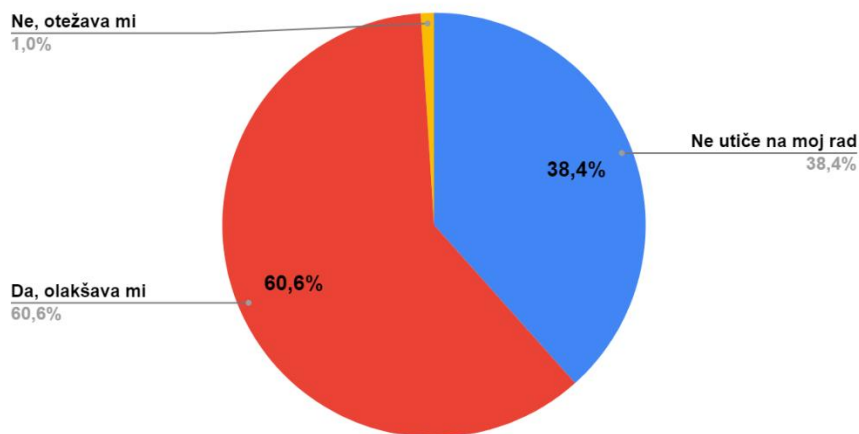
Koliko često na sopstvenu inicijativu koristite savjete pedagoga?

U Grafikonu 39 prikazano je da većina ispitanika koristi savjete pedagoga na sopstvenu inicijativu i to uvijek 13,1%, često njih 35,4%, a ponekad 37,4%, rijetko 10,1%, a nikad 4% ispitanih nastavnika.

Grafikon 40

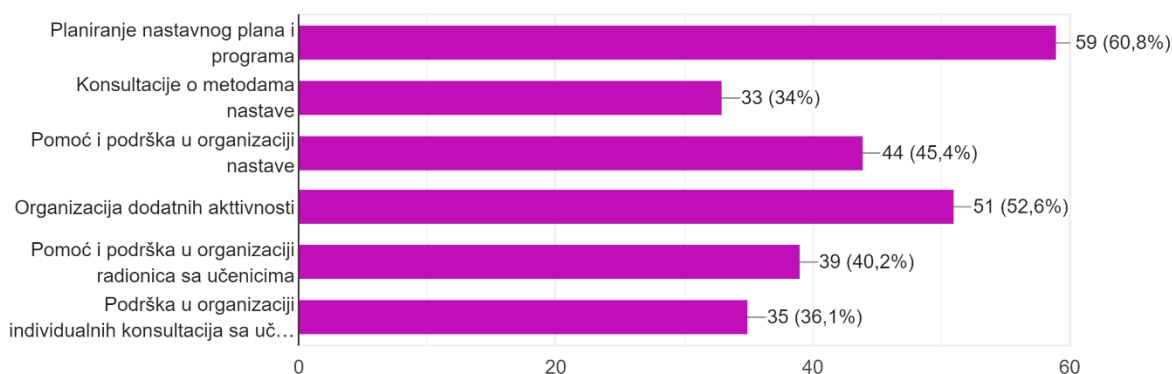
Da li podrška pedagoga u organizaciji nastave olakšava vaše svakodnevne obaveze?

Većina nastavnika, 60,6% navodi da im podrška pedagoga olakšava svakodnevne obaveze u nastavi, dok 38,4% smatra da podrška pedagoga ne utiče na njihove poslove.

Grafikon 41

Koje konkretne aktivnosti pedagoga identifikujete kao podršku u organizaciji nastave?

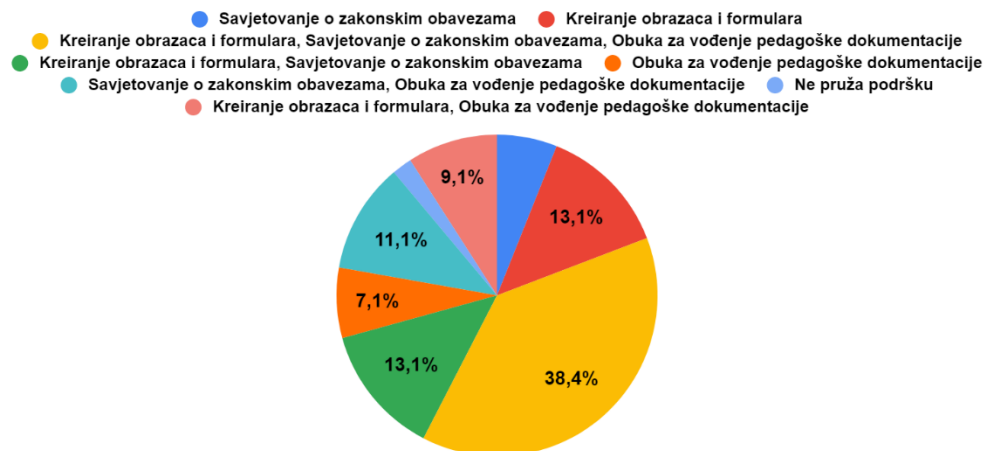
Na ovo pitanje nastavnici su imali mogućnost izbora više odgovora. Sumirajući dobijene odgovore prikazane u Grafikonu 41, najčešću podršku pedagog nastavnicima pruža u oblasti planiranja nastavnog plana i programa (60,8%). Takođe, veliki broj ispitanika navodi pomoć u procesu organizacije dodatnih aktivnosti (52,6%), a njih 45,4% ističe kao važnu pomoć u procesu organizacije nastave. Značajan procenat nastavnika navodi da im je važna pomoć koju dobijaju od pedagoga u pripremi radionica za rad sa učenicima (40,2%), podrška u individualnom radu sa učenicima (36,1%) i pomoć i podrška prilikom izbora metoda nastave (34%).

Pitanje broj 15 u anketnom upitniku za nastavnike koji u školama imaju zaposlenog pedagoga je bilo otvorenog tipa i od nastavnika je traženo da navedu oblast rada u okviru organizacije nastave gdje im nedostaje adekvatna podrška pedagoga. Na osnovu dobijenih odgovora može se zaključiti da je većina nastavnika zadovoljna saradnjom sa pedagogom, te navode da nema oblasti u kojima je potrebna dodatna podrška pedagoga. Mali broj ispitanika je naveo da bi bilo dobro da se pedagog više implementira u muzičku problematiku i umjetničke senzibilitete, jer široki vidici pedagogije nisu kompatibilni sa muzičkom umjetnošću.

U nastavku rada slijede odgovori nastavnika u vezi sa pitanjima o **vođenju pedagoške dokumentacije** u njihovim školama.

Grafikon 42

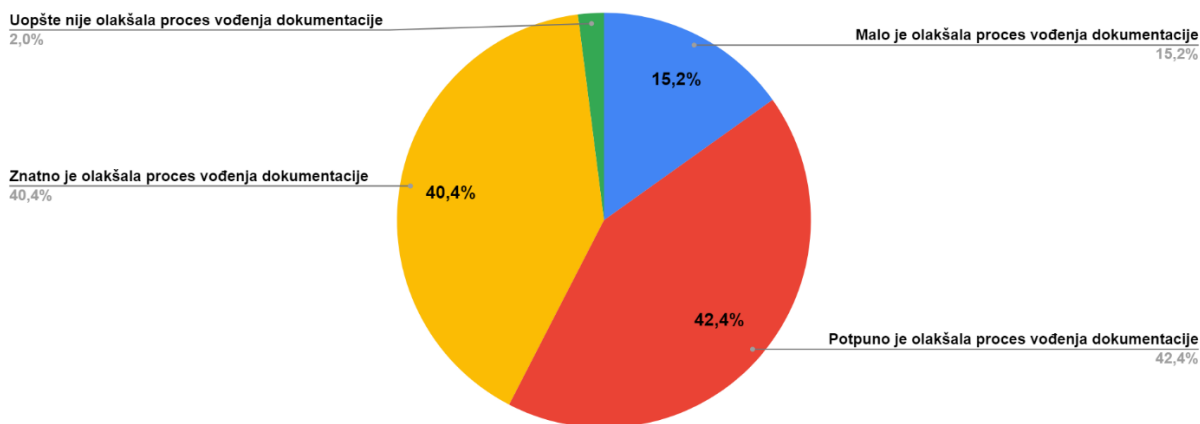
Na koje sve načine pedagog pomaže u vođenju pedagoške dokumentacije?

Na ovo pitanje nastavnici su imali mogućnost izbora više ponuđenih odgovora. Većina ispitanika je istakla da im je veoma važna pomoć pedagoga u kreiranju formulara i obrazaca za vođenje pedagoške evidencije i savjetovanje o zakonskim obavezama (38,4%), takođe kao bitan aspekt pomoći su naveli obuke koje pedagog organizuje za vođenje pedagoške dokumentacije (7,1%).

Grafikon 43

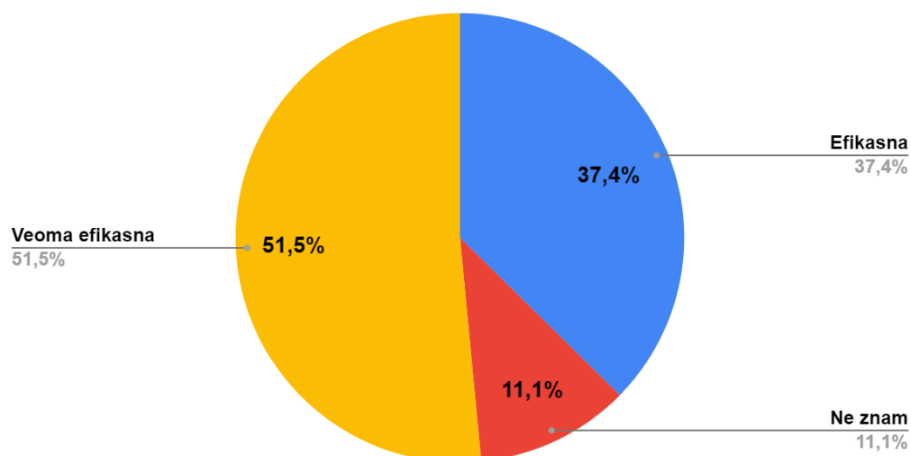
Koliko vam je podrška pedagoga olakšala proces vođenja dokumentacije?

Preko 80% ispitanika navodi da im prisustvo pedagoga u školi znatno olakšava proces vođenja pedagoške dokumentacije što ukazuje na potrebu postojanja pedagoške podrške u školi od strane stručnog lica. Svega 2% ispitanika navodi da im pedagog ne olakšava taj dio posla.

Grafikon 44

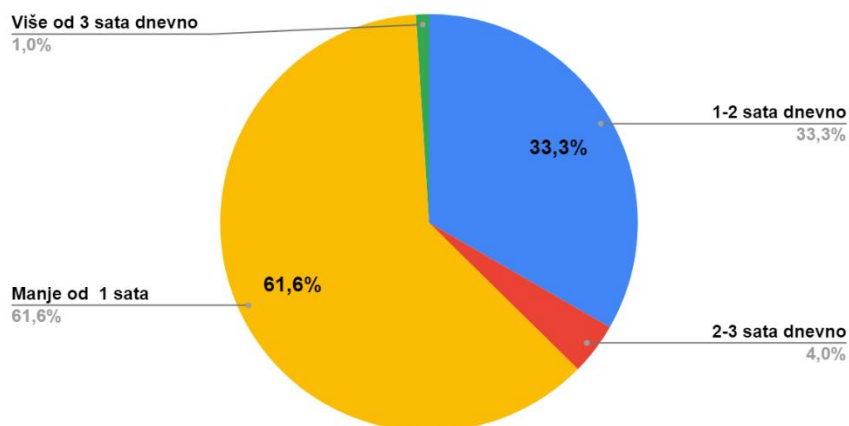
Kako bi ocijenili efikasnost pedagoga u vođenju i organizaciji dokumentacije?

Uvidom u Grafikon 44 evidentno je da skoro svi anketirani nastavnici smatraju da je pomoć pedagoga u procesu vođenja i organizacije dokumentacije efikasna i značajna za njihov rad.

Grafikon 45

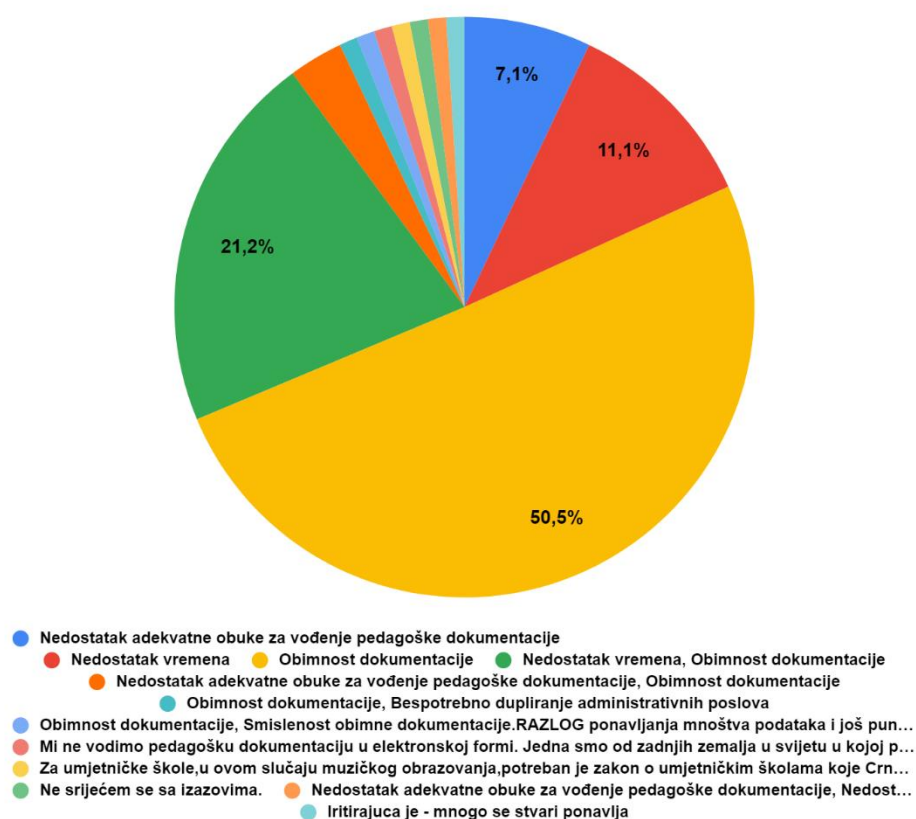
Koliko vremena provodite u administrativnim zadacima povezanim s dokumentacijom?

Više od polovine ispitanika (61,6%) provodi manje od jedan sat dnevno u administrativnim poslovima, dok 33,3% ispitanika provodi 1-2 sata dnevno u ovim poslovima. Svega 4% nastavnika je navelo da provodi od 2 do 3 sata dnevno u administrativnim poslovima. U odnosu na rezultate upitnika u školama koje nemaju školskog pedagoga, evidentno je da nastavnici manje vremena provode u administrativnim poslovima jer imaju adekvatnu stručnu pomoć i podršku.

Grafikon 46

Sa kojim izazovima se najčešće sriječete prilikom vođenja pedagoške dokumentacije?

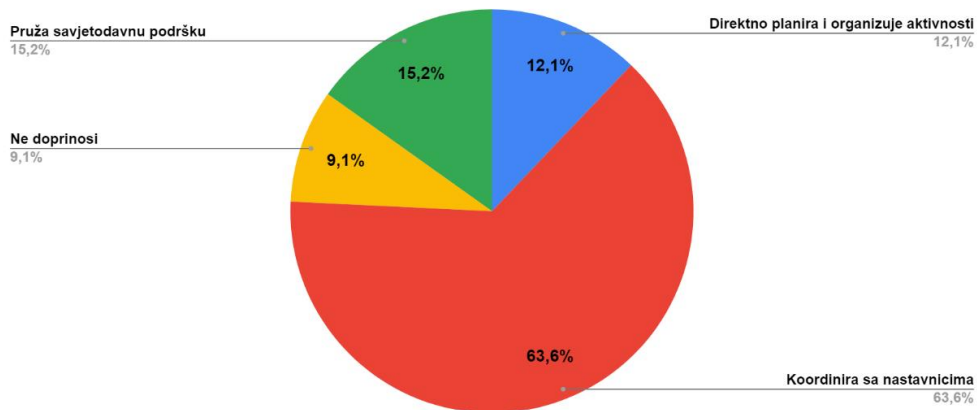

Kao najveći izazov u procesu vođenja pedagoške dokumentacije nastavnici su naveli obimnost pedagoške dokumentacije, i to 50,5% ispitanika, 21,2% kao problem uz obimnost dokumentacije navodi nedostatak vremena, dok 7,1% ističe nedostatak adekvatne obuke za vođenje pedagoške dokumentacije kao poseban izazov. U školama bez pedagoga duplo veći procenat ispitanika navodi da im izostaje adekvatna obuka za vođenje dokumentacije, što još jednom potvrđuje potrebu postojanja pedagoga u svim školama.

Slijede odgovori na set pitanja koja se odnose na **organizaciju školskih aktivnosti** u školama koje imaju zaposlenog školskog pedagoga.

Grafikon 47

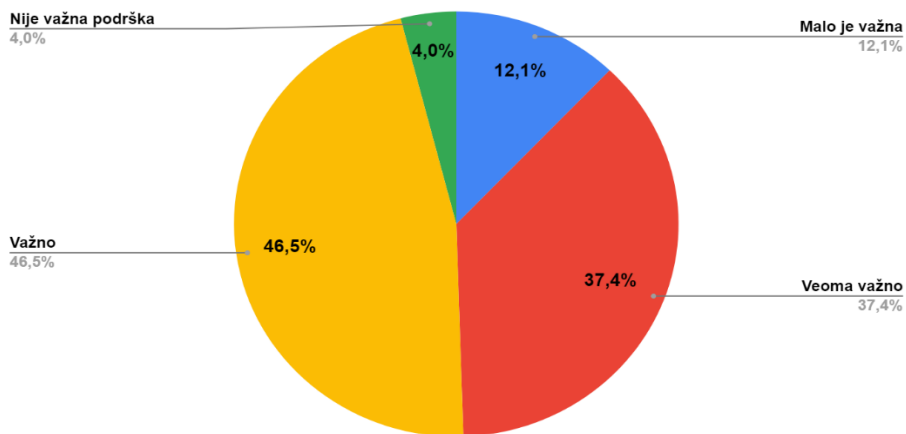
Kako pedagog doprinosi planiranju i organizaciji školskih aktivnosti (takmičenja, seminara i radionica za učenike, internih časova i klasnih koncerata)?

Na osnovu dobijenih podataka pedagog u procesu planiranja i organizacije školskih aktivnosti najčešće koordinira u radu sa nastavnicima (63,6%), njih 15,2% je navelo da im pedagog pruža savjetodavnu podršku, a 12,1% ispitanika navodi da pedagog direktno planira i organizuje aktivnosti u školi. Od ukupnog broja ispitanika, 9,1% je navelo da im pedagog ne doprinosi unapređenju u planiranju i organizaciji školskih aktivnosti.

Grafikon 48

Ocijenite koliko je prisustvo pedagoga važno za uspješnu realizaciju školskih aktivnosti (takmičenja, seminara i radionica za učenike, internih časova i klasnih koncerata).

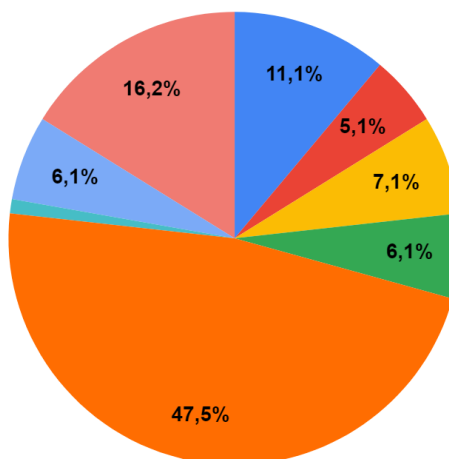

Sumirajući dobijene rezultate može se zaključiti da skoro svi anketirani nastavnici smatraju da je prisustvo pedagoga važno za uspješnu realizaciju školskih aktivnosti. Svega 4% nastavnika smatra da podrška pedagoga uopšte nije važna.

Grafikon 49

Kako biste poboljšali ulogu pedagoga u organizaciji školskih aktivnosti (takmičenja, seminara i radionica za učenike, internih časova i klasnih koncerata)?

- Više obuka
- Bolja komunikacija s nastavnicima
- Veća uključenost u planiranje, Više obuka
- Veća uključenost u planiranje, Bolja komunikacija s nastavnicima
- Ne treba mijenjati ništa
- Veća uključenost u planiranje, Bolja komunikacija s nastavnicima, Više obuka
- Bolja komunikacija s nastavnicima, Više obuka
- Veća uključenost u planiranje

Skoro polovina ispitanika (47,5%) navodi da ne treba poboljšavati ništa u poslovima koje pedagog obavlja u dijelu organizacije školskih aktivnosti. Nešto manji procenat nastavnika je naveo sledeće: poboljšati komunikaciju sa nastavnicima (16,2%), organizovati više obuka (11,1%), veća uključenost u planiranje (7,1%), bolja komunikacija sa nastavnicima (6,1%).

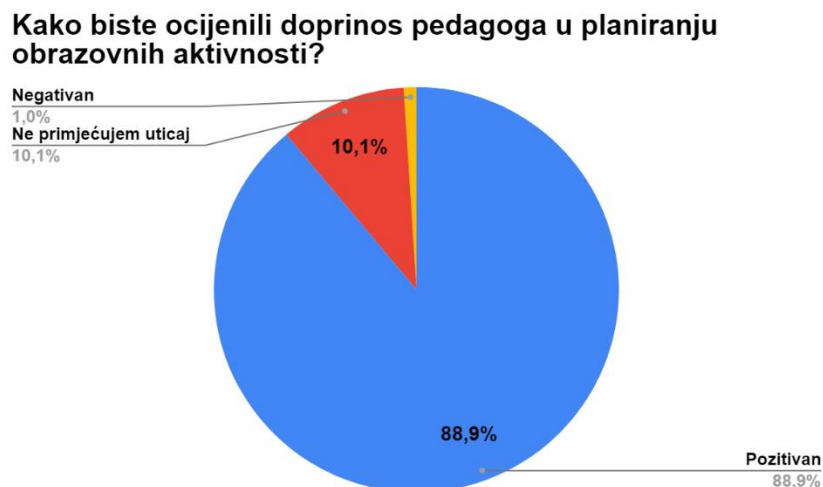
Naredni set pitanja odnosi se na **organizaciju cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa u školi**.

Grafikon 50

Prema sumarnom pregledu dobijenih odgovora najveću podršku nastavnicima pruža pomoć i podrška u procesu planiranja nastave (77,3% odgovora), učešće u radu školskih timova za unapređenje kvaliteta nastave 76,3%, učešće u timovima za podršku učenicima 61,9%, podrška u radu sa učenicima 58,8%, saradnja sa roditeljima 53,6% i organizovanje radionica i savjetodavni rad 52,6%. Može se zaključiti da je podrška pedagoga nastavnicima značajna u svim oblastima njihovog rada.

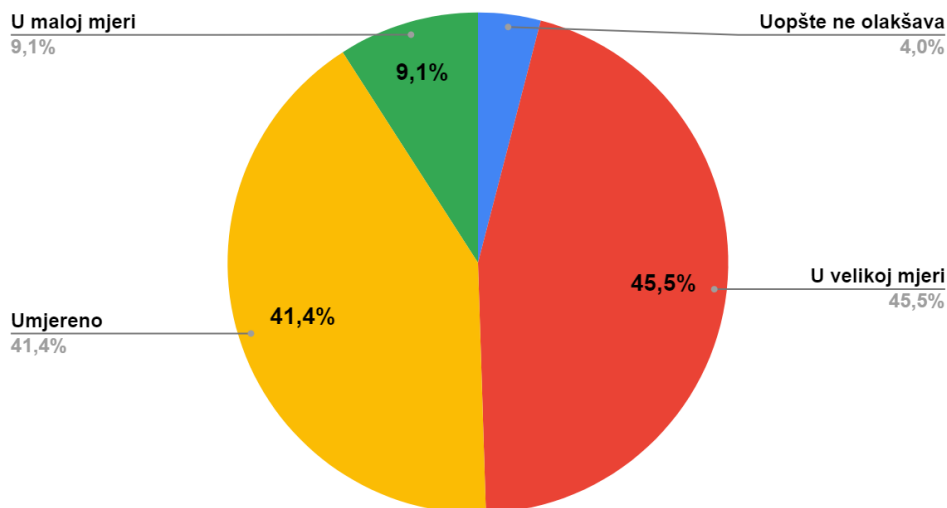
Grafikon 51

Skoro 90% ispitanika pozitivno ocjenjuje uticaj pedagoga na planiranje obrazovnih aktivnosti, dok je njih 10,1% navelo da ne primjećuje uticaj.

Grafikon 52

U kojoj mjeri pedagog olakšava saradnju sa roditeljima?

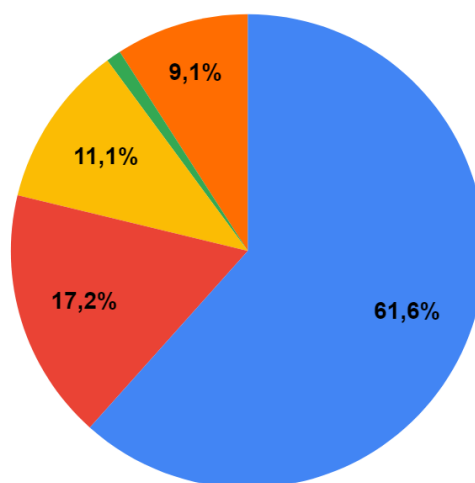

Na osnovu rezultata prikazanih u Grafikonu 52 evidentno je da preko 95% ispitanika smatra da im pedagog olakšava saradnju sa roditeljima u školi.

Grafikon 53

Kako pedagog doprinosi profesionalnom usavršavanju nastavnika?

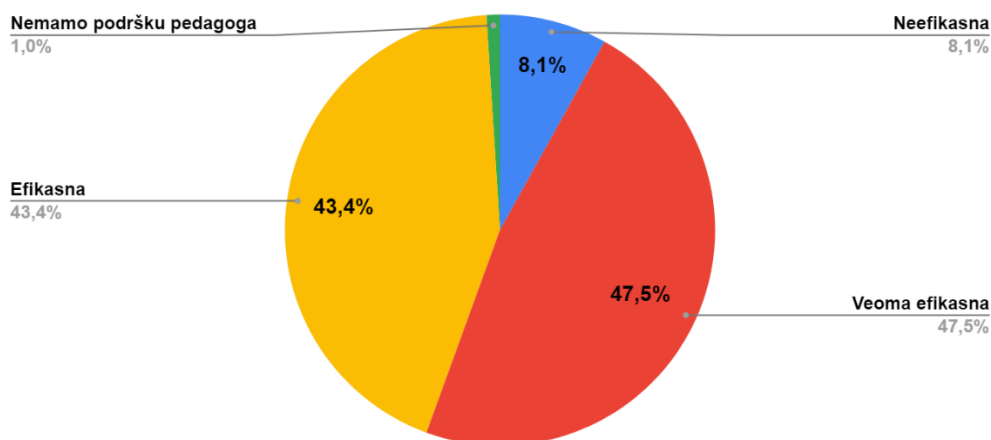
- Obavještava članove kolektiva o tekućim seminarima i mogućnostima stručnog usavršavanja
- Organizuje različite seminare u školi
- Posreduje između nastavnika i nadležnih institucija u oblasti stručnog usavršavanja
- Ne doprinosi profesionalnom usavršavanju
- Pruža individualnu podršku i savjetovanje nadstavniciima

Na osnovu dobijenih rezultata može se primijetiti da 61,6% ispitanika navodi da pedagog doprinosi profesionalnom usavršavanju nastavnika tako što obavještava članove kolektiva o tekućim seminarima i mogućnostima stručnog usavršavanja, 17,2% ističe da pedagog organizuje različite seminare u školi, 11,1% da posreduje između nastavnika i nadležnih institucija u oblasti stručnog usavršavanja, ali i da pruža individualnu podršku i savjetovanje nastavnicima (9,1%).

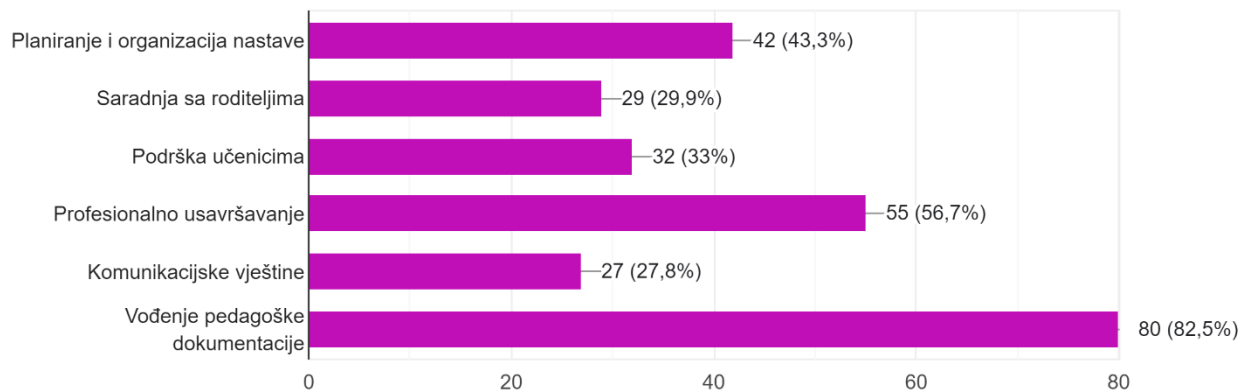
Grafikon 54

Kako procjenjujete efikasnost pedagoga u pružanju podrške u vašim svakodnevnim aktivnostima?

U Grafikonu 54 prikazani rezultati potvrđuju potrebu za postojanjem pedagoga u svim muzičkim školama, s obzirom na to da preko 90% ispitanika navodi da im je podrška pedagoga u njihovim svakodnevnim aktivnostima efikasna i značajna.

U kojim oblastima rada vam je pomoć pedagoga posebno značajna?

Na osnovu dobijenih podataka nastavnici kao najznačajniju pomoć pedagoga navode u oblasti vođenja pedagoške dokumentacije (82,5%), a zatim profesionalnog usavršavanja nastavnika (56,7%), planiranja i organizacije nastave (43,3%), podrške u radu sa učenicima (33%), saradnje sa roditeljima (29,9%) i komunikacijske vještine (27,8%). Ispitanici su imali mogućnost da izaberu više odgovora, te je ovo sumarni pregled svih odgovora i evidentno je da je pomoć pedagoga nastavnicima u svim oblastima bitna.

3.2. Prikaz stavova nadzornika za muzičko obrazovanje

Ovim istraživanjem je planirano intervjuisanje nadzornika za muzičko obrazovanje zaposlenih u Zavodu za školstvo Crne Gore kako bi se ispitali njihovi stavovi o značaju pedagoga u muzičkim školama s ciljem da se potvrdi ili odbaci hipoteza koja glasi:

- Pretpostavlja se da su pozitivni stavovi nadzornih službi Zavoda za školstvo Crne Gore o važnosti školskog pedagoga u muzičkim školama.

Za potrebe ovog intervjua planirana su sledeća pitanja:

1. Kako biste opisali ulogu školskog pedagoga u muzičkim školama?
2. Koje su ključne funkcije pedagoga u kontekstu muzičkog obrazovanja?
3. Na koji način pedagog doprinosi razvoju kompetencija nastavnika u muzičkim školama?
4. Možete li navesti primer kako pedagog pomaže u organizaciji nastave i pedagoške dokumentacije?
5. Koje su najveće prednosti prisustva pedagoga u muzičkim školama?
6. Sa kojim izazovima se pedagozi najčešće suočavaju u muzičkim školama?
7. Kako vidite budući razvoj uloge pedagoga u muzičkim školama?
8. Kako biste ocenili trenutni status pedagoga u muzičkim školama u odnosu na period prije 10 godina?
9. Kako se evaluiira efikasnost pedagoga u muzičkim školama?
10. Na koji način obrazovne politike utiču na rad pedagoga u muzičkim školama?
11. Postoji li potreba za izmjenama u postojećim zakonskim okvirima da bi se poboljšao rad pedagoga?

S obzirom na to da nadzornica nije bila u mogućnosti da odgovori na postavljena pitanja, ne postoje zvanični stavovi institucije za potrebe ovog istraživanja.

Iz prethodnih, neformalnih razgovora saznajemo da nadzornici podržavaju uključivanje školskog pedagoga u muzičke škole ističući značaj pedagoške podrške nastavnicima, posebno ukoliko bi postojala mogućnost zaposlenja pedagoga koji je stekao muzičko obrazovanje. Pedagog koji je završio osnovnu ili srednju muzičku školu mnogo lakše bi razumio specifičnosti vaspitno-obrazovnog rada u muzičkim školama (individualna nastava, grupno muziciranje, dnevni individualne nastave, grupnog muziciranja...). Takođe, iz ranijih nezvaničnih razgovora nadzornici

ističu važnost postojanja pedagoga u svim školama bez obzira na broj učenika iako je zakonska regulativa drugačije definisana (450 učenika – jedan stručni saradnik).

3.3. Diskusija o dobijenim rezultatima istraživanja

Umjetničko obrazovanje kao važan dio vaspitno-obrazovnog sistema ima veoma važnu ulogu u razvoju cjelovite ličnosti učenika, te je samim tim neophodno da se stvore što bolji, podsticajni uslovi za rad. Prema dobijenim rezultatima najveći broj nastavnika radi u školi više od pet godina što ukazuje na činjenicu da skoro svi anketirani nastavnici raspolažu bogatim iskustvom u radu sa učenicima. Iako je većina nastavnika u toku studija imala predmete iz oblasti pedagogije, sumirajući rezultate obje ankete, 40% nastavnika smatra da im je to znanje donekle primjenljivo, što ostavlja prostor za eventualno preispitivanje sadržaja programa iz predmeta *Pedagogija na muzičkim akademijama*. Uvidom u Nastavni plan i program Muzičke akademije iz 1999, 2009. i 2017. godine predmeti iz oblasti pedagogije se izučavaju u toku dva semestra, premda bi valjalo posvetiti dodatnu pažnju praktičnim pedagoškim sadržajima koji se izučavaju u okviru tih predmeta (<https://www.ucg.ac.me/objava/blog/1240/objava/15159-nastavni-plan-program-iz-1999-godine>).

Metodologijom ovog istraživanja se postavila hipoteza da **podrška koju pedagog pruža u procesu razvoja kompetencija za ostvarivanje postavljenih vaspitno-obrazovnih ciljeva doprinosi njihovom razvoju i ona se na osnovu dobijenih rezultata može potvrditi**. Naime, u **školama koje nemaju pedagoga** nastavnici su ocijenili da bi im prisustvo pedagoga u značajnoj mjeri olakšalo proces razvoja njihovih profesionalnih kompetencija. Usled nedostatka podrške pedagoga ova grupa nastavnika je u situaciji da samostalno pronalazi načine profesionalnog usavršavanja kroz izučavanje različite literature, konsultovanje sa pedagozima i nastavnicima iz drugih škola, pohađanje seminara i onlajn kurseva. U **školama koje imaju zaposlenog školskog pedagoga** nastavnici procjenjuju da pedagog značajno doprinosi razvoju njihovih kompetencija kroz organizovanje različitih obuka i savjetovanja, podršku u procesu stručnog usavršavanja, pomoć u razvoju pedagoških i komunikacijskih, kao i evaluacionih i metodičkih vještina. Probleme na koje nailaze kada je u pitanju razvoj njihovih profesionalnih kompetencija rješavaju uz podršku pedagoga koji organizuje ili ih usmjerava na obuke i savjetovanja u skladu sa

problematikom koju imaju. Kao važan dio podrške pedagoga ističu i individualna savjetovanja i edukativne radionice, podršku u radu sa učenicima i roditeljima, pomoć u procesu planiranja i organizacije nastave, a posebnu važnost ističu kod pomoći prilikom vođenja pedagoške dokumentacije i učešću u zajedničkom radu u timovima.

U procesu **organizacije nastave** podrška koju pedagog pruža je prepoznata kao veoma važna, kako u školama koje imaju pedagoga, tako i u onima gdje pedagog nije radno angažovan. U **školama koje nemaju pedagoga** nastavnici prilikom organizacije nastave konsultuju upravu i kolege iz škole u kojoj rade, a određeni broj nastavnika se konsultuje sa pedagozima iz drugih škola ili sa kolegama koji u svojoj školi imaju pedagoga. Iako je trenutna organizacija nastave uglavnom efikasna, kao poseban izazov u ovom dijelu rada ispitanici navode nedostatak materijalnih i finansijskih sredstava, kao i izostanak stručne podrške u radu. Stoga su često u situaciji da samostalno traže alate kojima bi unaprijedili proces organizacije nastave i to kroz pohađanje seminara, ali i onlajn kurseva i digitalnih platformi. Nerijetko se u procesu organizacije nastave konsultuju i sa kolegama iz stručnog aktiva. Ispitanici iz **škola koje imaju školskog pedagoga** navode da je podrška koju dobijaju od pedagoga prilikom organizacije nastave efikasna i da je često dobijaju, kako na sopstvenu inicijativu, tako i kroz svakodnevnu saradnju sa pedagogom. Više od polovine anketiranih nastavnika navodi da im prisustvo pedagoga u školi olakšava svakodnevne obaveze prilikom organizacije nastave. Podršku uglavnom dobijaju u oblasti planiranja nastavnog procesa kao i za organizaciju školskih aktivnosti. Pojedini nastavnici ističu i važnost podrške koju imaju prilikom organizacije radionica za učenike. Većina anketiranih nastavnika je zadovoljna saradnjom koju ima sa školskim pedagogom, a u odgovorima je naveden predlog da se školski pedagozi više implementiraju u muzičku problematiku, te to može biti dobar podstrek za organizaciju obuka školskih pedagoga za rad u muzičkim školama. Na osnovu navedenog može se konstatovati da je i **hipoteza da je podrška pedagoga nastavnicima u procesu organizacije nastave evidentna – potvrđena.**

Kada je u pitanju **proces vođenja pedagoške dokumentacije** u muzičkim školama, zanimljiv podatak je da u **školama koje nemaju zaposlenog pedagoga** nastavnici provode više od jednog sata dnevno u administrativnim poslovima (52,3%), dok nastavnici koji u **školama imaju pedagoga** provode manje od sat vremena dnevno u administraciji (61,6%). Iako se prilikom vođenja pedagoške dokumentacije nastavnici u školama koje nemaju pedagoga uglavnom

konsultuju sa upravom škole, procjenjuju da je njihov kvalitet rada u toj oblasti efikasan (54,5%). Kao poseban izazov u ovoj oblasti rada navode obimnost i zahtjevnost dokumentacije, ali i nedostatak adekvatnih obuka i stručne podrške za kvalitetno vođenje dokumentacije. Većina ispitanika smatra da bi im prisustvo pedagoga u školi olakšalo ovaj segment rada. Nastavnici u **školama koje imaju pedagoga** navode da im je podrška pedagoga veoma olakšala proces vođenja pedagoške dokumentacije, te da im je ovaj dio posla olakšan iz razloga što imaju efikasnu podršku pedagoga. Pedagog im pomaže kroz organizaciju obuka i savjetodavnih sastanaka, kreiranjem formulara i obrazaca za vođenje evidencije, ali i kroz savjetovanje o zakonskim okvirima kada su u pitanju pedagoške evidencije. Izazovi koje ova grupa ispitanika navodi su slični prethodnim, čak 50% ispitanika smatra da je obimnost dokumentacije jedan od glavnih problema. Sumirajući dobijene odgovore može se zaključiti da je **hipoteza o evidentnosti podrške pedagoga u procesu vođenja pedagoške dokumentacije potvrđena.**

Organizacija školskih aktivnosti u školama koje nemaju zaposlenog školskog pedagoga uglavnom je, prema rezultatima ankete, odgovornost direktora i uprave škole. Najveći izazov prilikom organizacije školskih aktivnosti je upravo nedostatak stručne pomoći i podrške (pedagoga), ali i nedostatak materijalnih i finansijskih sredstava kao i nedovoljno znanje iz određenih oblasti. Većina anketiranih nastavnika smatra da bi prisustvo pedagoga u njihovim školama poboljšalo organizaciju školskih aktivnosti kao što su organizacija koncerata, seminara i radionica za učenike, organizacija internih časova, klasnih koncerata i drugih aktivnosti. I nastavnici iz **škola koje imaju zaposlenog školskog pedagoga** ističu važnost pedagoga u procesu organizacije školskih aktivnosti, te da im u tom procesu pedagog pruža podršku kroz koordinaciju rada sa nastavnicima, pruža im savjetodavnu podršku, ali i sam planira i organizuje školske aktivnosti. Imajući u vidu da su skoro svi anketirani nastavnici ocijenili da je podrška pedagoga prilikom organizacije školskih aktivnosti veoma važna, **hipoteza da uloga pedagoga u procesu organizacije školskih aktivnosti doprinosi njihovoj boljoj i kvalitetnijoj organizaciji se potvrđuje.**

Iako nemaju podršku pedagoga ispitanici iz **škola koje nemaju školskog pedagoga** smatraju da je **kvalitet vaspitno-obrazovnog rada** u njihovim školama dobar. Podrška pedagoga bi im bila značajna u oblasti planiranja i organizacije nastave, podrške učenicima, saradnje sa roditeljima, ali i u procesu stručnog usavršavanja i razvoju komunikacijskih vještina. Većina

ispitanika smatra da bi im prisustvo pedagoga u školi poboljšalo organizaciju cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa. S druge strane, nastavnici **iz škola koje imaju zaposlenog pedagoga** ističu širok spektar aktivnosti kroz koje pedagog doprinosi unapređenju kvaliteta vaspitno-obrazovnog procesa u školi. Ispitanici su pozitivno ocijenili doprinos koji pedagog ima u procesu planiranja školskih aktivnosti, prilikom saradnje sa roditeljima, u procesu profesionalnog usavršavanja nastavnika, ali i u svakodnevnim aktivnostima. Najznačajnija pomoć koju im pedagog pruža, prema rezultatima ankete je pomoć prilikom vođenja pedagoške dokumentacije, potom podrška u procesu profesionalnog usavršavanja, ali i planiranja i organizacije nastave. Takođe, kao veoma važna oblast u kojoj pedagog pruža podršku je rad sa učenicima, saradnja sa roditeljima i razvoj komunikacijskih vještina. Može se zaključiti da je i **hipoteza da je organizacija cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa u školama u kojima je angažovan školski pedagog kvalitetnija i efikasnija, potvrđena.**

S obzirom na to da nismo dobili odgovor nadzornika za oblast muzičkog obrazovanja iz Zavoda za školstvo, hipotezu da su njihovi stavovi o važnosti školskog pedagoga u muzičkim školama pozitivni, ne možemo ni potvrditi niti odbaciti. Ostaje otvoreno pitanje o njihovim stavovima kao eventualna ideja za neka naredna istraživanja.

Sumirajući rezultate obje realizovane ankete može se zaključiti da je prisustvo školskog pedagoga u muzičkim školama od velikog značaja za unapređenje kvaliteta cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa. Nastavnici koji u svojim školama imaju podršku pedagoga ističu njen značaj u procesu planiranja i organizacije nastave, vođenja pedagoške dokumentacije, podrške koju pružaju učenicima, saradnje sa roditeljima, razvoju komunikacijskih vještina, učešće u različitim timovima i druge aktivnosti. U školama koje nemaju školskog pedagoga 90% ispitanika smatra da bi prisustvo pedagoga u školi poboljšalo kvalitet i organizaciju cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa. Iako nismo mogli doći do saznanja kakvi su stavovi nadzornih službi Zavoda za školstvo, uzimajući u obzir odgovore nastavnika koji su direktno uključeni u nastavni proces, možemo konstatovati da je **glavna hipoteza „pretpostavlja se da, prema stavovima nastavnika muzičkih škola, podrška koju pruža školski pedagog u cilju realizacije kvalitetnog vaspitno-obrazovnog rada u muzičkim školama unapređuje njihov vaspitno-obrazovni rad” – potvrđena.**

ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Nakon sprovedenog istraživanja i analize dobijenih rezultata možemo zaključiti da je uloga pedagoga u muzičkim školama od velikog značaja za unapređenje kvaliteta cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa, čime potvrđujemo glavnu hipotezu i cilj istraživanja.

Nastavnici iz škola u kojima je zaposlen školski pedagog ističu niz oblasti u kojima im je značajna podrška koju dobijaju od pedagoga, i to: razvoj profesionalnih kompetencija, planiranje i organizacija nastave, vođenje pedagoške dokumentacije, podrška u radu sa učenicima, saradnja sa roditeljima, razvoj komunikacijskih vještina, pomoć u izboru metoda rada, pomoć u razvoju evaluacionih vještina, timski rad u cilju unapređenja kvaliteta nastave, organizacija nastavnih i vannastavnih aktivnosti.

Rezultati anketiranih nastavnika koji u školama nemaju školskog pedagoga jasno ističu da im to predstavlja dodatnu teškoću u radu jer nemaju adekvatnu stručnu pomoć i podršku različitim područjima rada. Stoga su u situaciji da se samostalno edukuju pohađajući različite seminare, onlajn kurseve, digitalne platforme ili se konsultuju sa kolegama iz drugih škola koje imaju pedagoga. Procjena ove grupe ispitanika je da bi kvalitet vaspitno-obrazovnog rada bio mnogo bolji da imaju adekvatnu stručnu pomoć i podršku pedagoga.

Sumirajući sve navedeno i rezultate do kojih se došlo istraživanjem bilo bi dobro inicirati ideju da sve muzičke škole obavezno imaju zaposlenog stručnog saradnika / pedagoga bez obzira na zakonski normativ vezan za broj učenika. Specifičnost organizacije nastave, vođenja pedagoške dokumentacije, rada sa učenicima, tipična je samo za ove vrste škola, te im je u radu svakako neophodna dodatna pomoć i podrška.

S obzirom na to da je trećina anketiranih iz obje škole navela da su znanja stečena u toku formalnog akademskog obrazovanja iz oblasti pedagogije malo primjenljiva u radu, otvara se prostor za dodatno istraživanje sadržaja programa koji se izučavaju na muzičkim akademijama i eventualnoj dopuni istih praktičnim pedagoškim sadržajima.

Osim osposobljavanja nastavnika za rad u muzičkim školama, bilo bi dobro i pripremiti buduće pedagoge za rad u ovim školama, organizovati vid obuke koji bi pedagoge upoznao sa

specifičnostima rada umjetničkih škola, individualne nastave, vođenje pedagoške dokumentacije tipične samo za muzičke škole. Upoznavanje budućih pedagoga sa načinima funkcionisanja muzičkih škola omogućilo bi bolje razumijevanje, a samim tim i podršku u radu nastavnicima.

Ono što nastavnici najčešće navode kao poseban izazov u radu jesu administrativni poslovi odnosno obimnost dokumentacije. Bilo bi dobro pokrenuti inicijativu prema aktivu direktora muzičkih škola a oni dalje ka nadležnim institucijama za prilagođavanje pedagoške dokumentacije načinu rada muzičkih škola.

S obzirom na to da se ova tema prvi put istražuje u kontekstu muzičkih škola bilo bi dobro nastaviti sa daljom analizom i prikupljanjem informacija. Za početak to bi mogli biti stavovi nadzornika za muzičko obrazovanje koji su ovdje izostali, a koji bi mogli dati značajne informacije za produbljivanje ove tematike. Dobijeni rezultati ovim istraživanjem mogu trasirati put budućim istraživanjima, a podaci dobijeni u ovom radu su relevantni i dobra osnova za dalje unapređenje vaspitno-obrazovnog rada muzičkih škola.

LITERATURA

1. Avdić, E. 2023: Stilovi učenja. *Vaspitanje i obrazovanje, Časopis za pedagošku teoriju i praksu*. XLVIII, br. 1, str. 81–90
2. Bandur, V. & Potkonjak, N. (1999). *Metodologija pedagogije*. Beograd: Savez pedagoških društava Jugoslavije.
3. Bogunović, B. 2006: *Svojstva ličnosti nastavnika muzike*, Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja 38
4. Bogunović, B. 2010: *Muzički talenat i uspešnost*, Fakultet muzičke umetnosti Beograd, Institut za pedagoška istraživanja
5. Bogunović, B. & Stanišić, J. 2013 : *Kompetencije nastavnika muzičkih i opšteobrazovnih škola*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd
6. Damjanović, R. 2013: *Rad školskog pedagoga*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica
7. Jerkov, S. 1999: *Reformisanje ili deformisanje muzičkog vaspitanja i obrazovanja*, Muzički glasnik, br. 7
8. Joksimović, A. 2023: Umjetničko obrazovanje – platforma za pravednije društvo i jednake šanse, *Vaspitanje i obrazovanje, Časopis za pedagošku teoriju i praksu*. XLVIII, br. 3, str. 31–42
9. Joksimović, A. 2009: Estetsko vaspitanje – njegova priroda, uloga u razvoju ličnosti i mjesto u obaveznom školovanju, *Vaspitanje i obrazovanje, Časopis za pedagošku teoriju i praksu*, br. 1
10. Jurić, V. 2004: *Metodika rada školskog pedagoga*, Školska knjiga Zagreb
11. Habib, E, 2014: *Dimenzije uloga školskog pedagoga*, Filozofski fakultet, Beograd
12. Habib, E. & Spasenović V, 2010: *Uloga školskog pedagoga u primeni inkluzivnog obrazovanja*, Filozofski fakultet, Beograd
13. Maksić, S. 2018: *Stručni saradnici i razvoj israživačke prakse u školi*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd
14. Maksić, S. 2018: *Stručni saradnici i razvoj istraživačke prakse u školi*, Institut pedagoških istraživanja, Beograd
15. Marinković, S. 2013: Škola i akademija stubovi znanja. *Komuna*, br. 47
16. Matijević, M. 2008: *Projektno učenje i nastava*, Univerzitet Zagreb

17. Milić, T. 2022: *Profil "idealnog" nastavnika iz perspektive učenika*, OMŠ „Kornelije Stanković”, projekat ERAZMUS
18. Novović, R. 2008: Program saradnje pedagoga i nastavnika. *Vaspitanje i obrazovanje, Časopis za pedagošku teoriju i praksu*, br. 1, str. 131–145
19. Pešikan, A, Ivić, I, Antić, S. 2001: *Aktivno učenje*, Institut za psihologiju, Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije, Ministarstvo za prosvjetu i nauku Crne Gore
20. Požgaj, J. 1950: *Metodika muzičke nastave*, Nakladni Zavod Hrvatske, Zagreb
21. Radičeva, D. 1997: *Uvod u metodiku nastave solfeđa*, Univerzitet u Novom Sadu, Akademija umetnosti
22. Radoš, K. 2010: *Psihologija muzike*, Zavod za udžbenike, Beograd
23. Sokol, M. 2019: Stručni saradnici u glazbenim školama u Republici Hrvatskoj. *Život i škola, časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. LXVNo.1-2, str. 181–187
24. Skopljak, M. 2020: *Uloge i zajedničke aktivnosti pedagoga i psihologa u školama*, Univerzitet Banja Luka
25. Vasiljević, Z. 2006: *Metodika muzičke pismenosti*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
26. Vilotijević, N. Maričić, S. Starijaš, G. 2014: *Identitet profesije pedagog u savremenom obrazovanju*, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
27. Vlahović, R. 2008: Prepoznavanje i razumijevanje darovitosti u školi, *Vaspitanje i obrazovanje, Časopis za pedagošku teoriju i praksu*, br. 3
28. Vučić, L. 2007: *Pedagoška psihologija*, Centar za primijenjenu psihologiju društva psihologa Srbije
29. Trnavac, N.D, 1992: *Pedagog u školi – prilog metodika rada školskog pedagoga*, Učiteljski fakultet, Beograd
30. Trnavac, N.D. & Đorđević, J. 2007: *Pedagogija, Udžbenik za nastavnike*, Naučna knjiga komerc, Beograd
31. Čalović, S, 2009: Nastavni oblici i metode u savremenim pedagoškim pravcima. *Vaspitanje i obrazovanje, Časopis za pedagošku teoriju i praksu*, br. 3, str. 139–140

Izvori

1. Akt o sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta u Umjetničkoj školi za muziku i balet „Vasa Pavić”, 2017;
2. Ljetopis Škole za osnovno muzičko i baletsko obrazovanje, Ulcinj;
3. Ljetopis Škole za osnovno muzičko obrazovanje „Petar II Petrović Njegoš” Bar;
4. Ljetopis Muzičke škole, Tivat;
5. Ljetopis ŠOSMO „Vida Matjan”, Kotor;
6. Ljetopis Škole za muzičko obrazovanje, Budva;
7. Ljetopis Osnovne muzičke škole, Herceg Novi;
8. Ljetopis Škole za osnovno muzičko obrazovanje „Savo Popović”, Cetinje;
9. Ljetopis Umjetničke škole za muziku i balet „Vasa Pavić”, Podgorica;
10. Ljetopis Umjetničke škole osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara”;
11. Ljetopis Muzičke škole „Dara Čokorilo”, Nikšić;
12. Ljetopis Škole za osnovno muzičko obrazovanje, Kolašin;
13. Ljetopis Škole za osnovno muzičko obrazovanje, Bijelo Polje;
14. Ljetopis Škole za osnovno muzičko obrazovanje, Berane;
15. Ljetopis Škole za osnovno muzičko obrazovanje, Pljevlja;
16. Nastavni plan i program škola za osnovno muzičko obrazovanje, 1970: Titograd;
17. Opšti zakon o vaspitanju i obrazovanju Crne Gore, 2021: Službeni list Republike Crne Gore;
18. Zakon o osnovnom vaspitanju i obrazovanju Crne Gore, 2017: Službeni list Republike Crne Gore;
19. Zakon o stručnom obrazovanju Crne Gore, 2021: Službeni list Republike Crne Gore;
20. Pravilnik o obliku i načinu vođenja pedagoške evidencije i sadržini javnih isprava u školama, 2018: Službeni list Republike Crne Gore;
21. Program rada stručnih službi u školskim i predškolskim ustanovama (pedagog, psiholog, logoped i defektolog), 2008: Zavod za školstvo Crne Gore;
22. <https://www.montenegrina.net/>;
23. <https://www.gov.me/clanak/osnovno-muzicko-obrazovanje>;
24. <https://www.ucg.ac.me/objava/blog/1240/objava/15159-nastavni-plan-program-iz-1999-godine>;

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik za škole koje nemaju školskog pedagoga

Poštovani nastavnici,

U toku je istraživanje koje se sprovodi kao dio izrade master rada na temu „Značaj i uloga pedagoga u muzičkim školama u Crnoj Gori”.

Ovo anketiranje je potpuno anonimno tako da možete slobodno iznijeti svoje stavove i iskustva, što detaljnije, bez ograničenja. Vaš doprinos će biti od velikog značaja, kako za uspješno sprovođenje ovog istraživanja, tako i za eventualni doprinos unapređenju muzičkog obrazovanja u Crnoj Gori.

Hvala vam unaprijed na izdvojenom vremenu.

1. Koliko dugo radite u školi?
 - a. 1–5 godina
 - b. 6–15 godina
 - c. 15–20 godina
 - d. 20 i više godina

2. Koju grupu predmeta predajete?
 - a. stručno-teorijska grupa predmeta
 - b. individualna nastava
 - c. grupno muziciranje

3. Da li ste tokom svojih studija imali premete iz oblasti pedagogije?
 - a. Da.
 - b. Ne.
 - c. Ne sjećam se.

4. Koliko su vam znanja stečena iz oblasti pedagogije bila primjenljiva u vašem radu u školi?
 - a. uopšte nisu primjenljiva

- b. malo su primjenljiva
- c. značajno su primjenljiva

5. Koje metode najčešće koristite za unapređenje vlastitih pedagoških kompetencija?

- a. pohađanje seminara
- b. razmjena iskustava sa kolegama
- c. prisustvo master klasovima
- d. konsultacije sa pedagogima iz drugih škola
- e. nešto drugo _____

6. U kojoj mjeri procjenjujete da vam nedostatak pedagoga otežava razvoj profesionalnih kompetencija?

- a. uopšte ne otežava
- b. malo otežava
- c. umjereno otežava
- d. veoma otežava
- e. u velikoj mjeri otežava

7. Koji resursi ili alati su vam najkorisniji u samostalnom ostvarivanju vaspitno-obrazovnih ciljeva? (Možete izabrati više odgovora.)

- a. različite digitalne platforme za organizaciju nastave
- b. pohađanje seminara
- c. razmjena iskustava sa kolegama iz aktiva
- d. onlajn kursevi
- e. nešto drugo _____(Molimo vas navedite.)

8. Možete li navesti primjer kako ste samostalno unaprijedili svoje kompetencije?

9. Sa kim se najčešće konsultujete u procesu organizacije nastave? (Možete izabrati više odgovora.)
- a. direktor / uprava škole
 - b. nastavnici iz škole
 - c. stručni saradnici (pedagozi) iz drugih škola
 - d. ne konsultujem se
 - e. drugo _____(Molimo vas navedite.)
10. Sa kojim izazovima se susrećete prilikom samostalne organizacije nastave? (Možete izabrati više odgovora.)
- a. nedostatak vremena
 - b. nedostatak sredstava
 - c. teškoće u komunikaciji sa kolegama
 - d. nedostatak profesionalne podrške
 - e. nedostatak kompetencija
 - f. nešto drugo _____
11. Da li koristite neke posebne alate ili metode za planiranje i organizaciju nastave? (Možete izabrati više odgovora.)
- a. različite digitalne platforme za organizaciju nastave
 - b. pohađanje seminara
 - c. razmjena iskustava sa kolegama iz aktiva
 - d. onlajn kursevi
 - e. nešto drugo _____(Molimo vas navedite.)
 - f. ne, ne koristim ništa osim zvaničnih dokumenata
12. Kako procjenjujete efikasnost vaše trenutne organizacije nastave bez profesionalne podrške pedagoga?
- a. neefikasna
 - b. neutralna
 - c. efikasna

d. veoma efikasna

13. Ko vam pruža pomoć prilikom vođenja pedagoške dokumentacije?

- a. uprava škole
- b. kolege sa više iskustva
- c. kolege iz drugih škola koje imaju školskog pedagoga
- d. samostalno učim

14. Koliko vremena provodite u administrativnim zadacima povezanim s dokumentacijom?

- a. manje od 1 sat
- b. 1-2 sata dnevno
- c. 2-3 sata dnevno
- *d. više od 3 sata dnevno

15. Kako ocjenjujete kvalitet vašeg sistema vođenja dokumentacije?

- a. neefikasno
- b. ne mogu da procijenim
- c. efikasno

16. Da li postoje specifični izazovi s kojima se susrećete u vođenju dokumentacije? (Možete izabrati više odgovora.)

- a. nedostatak vremena
- b. nedostatak adekvatne obuke za vođenje pedagoške dokumentacije
- c. nedostatak podrške i pomoći u školi
- d. obimnost i zahtjevnost dokumentacije
- e. nešto drugo _____ (Molimo vas navedite.)

17. Ko je odgovoran za organizaciju školskih aktivnosti u vašoj školi?

- a. direktor
- b. zamjenik direktora
- c. nastavnik pojedinačno
- d. predsjednik stručnog aktiva
- e. drugo _____ (Molimo vas navedite.)

18. Kako se, to što u školi nemate školskog pedagoga, odražava na kvalitet i efikasnost školskih aktivnosti?

- a. poboljšava stanje
- b. ne utiče značajno
- c. pogoršava stanje

19. Koji su, prema vašoj procjeni, najveći izazovi prilikom organizovanja školskih aktivnosti (takmičenja, seminara i radionica za učenike, internih časova i klasnih koncerata)?

- a. nedostatak vremena
- b. nedostatak znanja iz određenih oblasti
- c. izostanak stručne podrške (pedagoga)
- d. nedovoljna podrška Uprave škole
- e. nedostatak finansijskih i vremenskih resursa

20. Da li mislite da bi prisustvo pedagoga poboljšalo organizaciju školskih aktivnosti?

- a. Da, veoma.
- b. Da, donekle.
- c. Ne, ne bi bilo promjena.

21. Kako ocjenjujete kvalitet vaspitno-obrazovnog procesa u Vašoj školi?

- a. veoma loše
- b. loše
- c. ne znam
- d. dobro
- e. veoma dobro

22. Koji su najveći izazovi u planiranju i izvođenju obrazovnih aktivnosti bez pedagoga?

(Možete izabrati više odgovora.)

- a. nedostatak vremena za organizaciju
- b. nedostatak podrške u planiranju
- c. poteškoće u koordinaciji među nastavnicima
- d. nedostatak sredstava
- e. problemi u komunikaciji s roditeljima i učenicima

- f. nedostatak iskustva ili obuke
- g. nedostatak pedagoških kompetencija (za planiranje, vođenje pedagoške dokumentacije)
- h. drugo (molimo navedite)

23. Kako se organizuje saradnja s roditeljima i učenicima? (Možete izabrati više odgovora.)

- a. individualni sastanci
- b. časovi odjeljenjske zajednice / roditeljski sastanci
- c. radionice sa učenicima i roditeljima
- d. saradnja sa NVO sektorom uz uključivanje roditelja i učenika
- e. sastanci u prisustvu Uprave škole (u zavisnosti od situacije)

24. Na koji način realizujete lično profesionalno usavršavanje? (Možete izabrati više odgovora.)

- a. pohađanje seminara
- b. razmjena iskustava sa kolegama
- c. prisustvo master klasovima
- d. različite digitalne platforme za organizaciju nastave
- e. onlajn kursevi
- f. nešto drugo_____ (Molimo vas navedite.)

25. U kojim oblastima rada bi vam, prema vašem mišljenju, podrška pedagoga bila posebno značajna? (Možete izabrati više odgovora.)

- a. planiranje i organizacija nastave
- b. saradnja sa roditeljima
- c. podrška učenicima
- d. profesionalno usavršavanje
- e. komunikacijske vještine
- f. vođenje pedagoške dokumentacije
- g. nešto drugo_____ (Molimo vas navedite.)

Prilog 2. Anketni upitnik za škole koje imaju školskog pedagoga

Poštovani nastavnici,

U toku je istraživanje koje se sprovodi kao dio izrade master rada na temu „Značaj i uloga pedagoga u muzičkim školama u Crnoj Gori”.

Ovo anketiranje je potpuno anonimno tako da možete slobodno iznijeti svoje stavove i iskustva što detaljnije, bez ograničenja. Vaš doprinos će biti od velikog značaja, kako za uspješno sprovođenje ovog istraživanja, tako i za eventualni doprinos unapređenju muzičkog obrazovanja u Crnoj Gori.

Hvala vam unaprijed na izdvojenom vremenu.

26. Koliko dugo radite u školi?

- a. 1–5 godina;
- b. 6–15 godina
- c. 15–20 godina
- d. 20 i više godina

27. Koju grupu predmeta predajete?

- a. stručno-teorijska grupa predmeta
- b. individualna nastava
- c. grupno muziciranje

28. Da li ste tokom svojih studija imali predmete iz oblasti pedagogije?

- a. Da.
- b. Ne.
- c. Ne sjećam se.

29. Koliko su vam znanja stečena iz oblasti pedagogije bila primjenljiva u vašem radu u školi?

- a. uopšte nisu primjenljiva
- b. malo su primjenljiva

c. značajno su primjenljiva

30. U kojoj mjeri smatrate da podrška pedagoga doprinosi unapređenju vaših pedagoških kompetencija?

a. uopšte ne doprinosi

b. u maloj mjeri

c. umjereno

d. u velikoj mjeri

31. Koje specifične kompetencije su unapređene zahvaljujući podršci pedagoga? (Možete izabrati više odgovora.)

a. pedagoške vještine

b. komunikacijske vještine

c. metodološke vještine

d. evaluacijske vještine (ocjenjivanje)

e. bolja saradnja sa roditeljima

f. efikasnija podrška učenicima

g. bolja implementacija modularizovanih obrazovnih programa za učenike srednje škole

h. bolja saradnja sa lokalnom zajednicom i NVO sektorom

i. aktivnije učešće u školskim timovima

j. bolje i kvalitetnije vođenje pedagoške dokumentacije

32. Kako pedagog pristupa problemima s kojima se suočavate u vašem profesionalnom razvoju? (Možete izabrati više odgovora.)

a. individualno savjetovanje

b. grupne radionice

c. organizovanje stručnih usavršavanja

d. individualne konsultacije

e. ne pruža dovoljno

33. Da li postoji neka oblast vašeg rada u kojoj vam nedostaje podrška pedagoga? (Možete izabrati više odgovora.)

- a. planiranje i organizacija nastave
- b. vođenje pedagoške dokumentacije
- c. saradnja sa roditeljima
- d. podrška učenicima
- e. profesionalno usavršavanje
- f. organizacija školskih aktivnosti
- g. komunikacija sa kolegama
- h. nešto drugo _____

34. Možete li opisati neki konkretni primjer kada vam je podrška pedagoga pomogla u ostvarivanju vaspitno-obrazovnih ciljeva?

35. Ocijenite nivo efikasnosti podrške pedagoga u organizaciji nastave.

- a. neefikasna
- b. neutralna
- c. efikasna
- d. veoma efikasna

36. Koliko često koristite savjete pedagoga prilikom organizacije svojih nastavnih aktivnosti?

- a. nikada
- b. rijetko
- c. ponekad
- d. često
- e. uvijek

37. Da li podrška pedagoga u organizaciji nastave olakšava vaše svakodnevne obaveze?

- a. Da, olakšava mi.
- b. Ne utiče na moj rad.

c. Ne, otežava mi.

38. Koje konkretne aktivnosti pedagoga identifikujete kao podršku u organizaciji nastave? (Možete izabrati više odgovora.)

- a. planiranje nastavnog plana i programa
- b. konsultacije o metodama nastave
- c. pomoć i podrška u organizaciji nastave
- d. organizacija dodatnih aktivnosti
- e. pomoć i podrška u organizaciji radionica sa učenicima
- f. podrška u organizaciji individualnih konsultacija sa učenicima
- g. drugo _____

39. Navedite oblast rada u okviru organizacije nastave gdje vam izostaje adekvatna podrška pedagoga?

40. Na koje sve načine pedagog pomaže u vođenju pedagoške dokumentacije? (Možete izabrati više odgovora.)

- a. kreiranje obrazaca i formulara
- b. savjetovanje o zakonskim obavezama
- c. obuka za vođenje pedagoške dokumentacije
- d. ne pruža podršku

41. Koliko vam je podrška pedagoga olakšala proces vođenja dokumentacije?

- a. uopšte nije olakšala proces vođenja dokumentacije
- b. malo je olakšala proces vođenja dokumentacije
- c. znatno je olakšala proces vođenja dokumentacije
- d. potpuno je olakšala proces vođenja dokumentacije

42. Kako biste ocijenili efikasnost pedagoga u vođenju i organizaciji dokumentacije?

- a. veoma efikasna
- b. neefikasna
- c. ne znam
- d. efiksana
- e. veoma efikasna

43. Koliko vremena provodite u administrativnim zadacima povezanim s dokumentacijom?

- a. manje od 1 sat
- b. 1-2 sata dnevno
- c. 2-3 sata dnevno
- d. više od 3 sata dnevno

44. Sa kojim izazovima se najčešće sriječete prilikom vođenja pedagoške dokumentacije?

(Možete izabrati više odgovora.)

- a. nedostatak vremena
- b. nedostatak adekvatne obuke za vođenje pedagoške dokumentacije
- c. nedostatak podrške i pomoći u školi
- d. obimnost dokumentacije
- e. nešto drugo_____ (navedite)

45. Kako pedagog doprinosi planiranju i organizaciji školskih aktivnosti?

- a. koordinira sa nastavnicima
- b. direktno planira i organizuje aktivnosti
- c. pruža savjetodavnu podršku
- d. ne doprinosi

46. Navedite neki primjer kada je pedagog igrao ključnu ulogu u organizaciji neke školske aktivnosti.

47. Ocijenite koliko je prisustvo pedagoga važno za uspješnu realizaciju školskih aktivnosti.
- a. nije važna podrška
 - b. malo je važno
 - c. važno
 - d. veoma važno
48. Kako biste poboljšali ulogu pedagoga u organizaciji školskih aktivnosti? (Možete izabrati više odgovora.)
- a. veća uključenost u planiranje
 - b. bolja komunikacija s nastavnicima
 - c. više obuka
 - d. ne treba mijenjati ništa
49. Na koji način pedagog utiče na kvalitet cjelokupnog vaspitno-obrazovnog procesa? (Možete izabrati više odgovora.)
- a. pruža pomoć i podršku u procesu planiranja nastave (godišnji, mjecečni planovi i dnevne pripreme)
 - b. organizuje radionice i savjetovanje za nastavnike
 - c. učestvuje u radu školskih timova za unapređenje kvaliteta nastave
 - d. učestvuje u timovima za podršku učenicima
 - e. pruža pomoć i podršku u saradnji sa roditeljima (roditeljski sastanci, Savjet roditelja, individualni razgovori sa roditeljima)
 - f. pruža pomoć i podršku u radu sa učenicima
 - g. ne utiče na kvalitet
50. Kako biste ocijenili doprinos pedagoga u planiranju obrazovnih aktivnosti?
- a. pozitivan
 - b. negativan
 - c. ne primjećujem uticaj
51. U kojoj mjeri pedagog olakšava saradnju s roditeljima?

- a. u velikoj mjeri
- b. umjereno
- c. u maloj mjeri
- d. uopšte ne olakšava

52. Kako pedagog doprinosi profesionalnom usavršavanju nastavnika?

- a. organizuje različite seminare u školi
- b. obavještava članove kolektiva o tekućim seminarima i mogućnostima stručnog usavršavanja
- c. pruža individualnu podršku i savjetovanje nastavnicima
- d. posreduje između nastavnika i nadležnih institucija u oblasti stručnog usavršavanja
- e. ne doprinosi profesionalnom usavršavanju

53. Kako procjenjujete efikasnost pedagoga u pružanju podrške u vašim svakodnevnim aktivnostima?

- 1. neefikasna;
- 2. nemamo podršku pedagoga
- 3. efikasna
- 4. veoma efikasna

54. U kojim oblastima rada vam je pomoć pedagoga posebno značajna? (Možete izabrati više odgovora.)

- 1. planiranje i organizacija nastave
- 2. saradnja sa roditeljima
- 3. podrška učenicima
- 4. profesionalno usavršavanje
- 5. komunikacijske vještine
- 6. vođenje pedagoške dokumentacije
- 7. nešto drugo _____

HVALA NA SARADNJI!

Prilog 3 – Pitanja za intervju sa nadzornikom za muzičko obrazovanje iz Zavoda za školstvo Crne Gore

1. Kako biste opisali ulogu školskog pedagoga u muzičkim školama?
2. Koje su ključne funkcije pedagoga u kontekstu muzičkog obrazovanja?
3. Na koji način pedagog doprinosi razvoju kompetencija nastavnika u muzičkim školama?
4. Možete li navesti primer kako pedagog pomaže u organizaciji nastave i pedagoške dokumentacije?
5. Koje su najveće prednosti prisustva pedagoga u muzičkim školama?
6. Sa kojim izazovima se pedagozi najčešće suočavaju u muzičkim školama?
7. Kako vidite budući razvoj uloge pedagoga u muzičkim školama?
8. Kako biste ocenili trenutni status pedagoga u muzičkim školama u odnosu na period prije 10 godina?
9. Kako se evaluira efikasnost pedagoga u muzičkim školama?
10. Na koji način obrazovne politike utiču na rad pedagoga u muzičkim školama?
11. Postoji li potreba za izmjenama u postojećim zakonskim okvirima da bi se poboljšao rad pedagoga?

IZJAVA O POTVRĐIVANJU ORIGINALNOSTI MASTER RADA

(u skladu sa čl. 22 Zakona o akademskom integritetu)

Potpisani/a: Danijela Tomić

(ime i prezime)

Broj indeksa: 16/23

Izjavljujem

Pod krivičnom i materijalnom odgovornošću da je master rad pod naslovom: _____

„Značaj i uloga pedagoga u muzičkim školama u Crnoj Gori“ moje originalno djelo.

U Nikšiću, 7. 10. 2024.

Svojeručni potpis,
Danijela Tomić